

Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja
Sompa linnaosade miljööväärtuslike
hoonestusalade teemaplaneering.
LÄHTEANDMETE KOOND

Kohtla-Järve Linnavalitsus
Keskallee 19, Kohtla-Järve

Linnaarhitekt
Rita Burenkova

Hendrikson & Ko OÜ
Raekoja Plats 8, Tartu
<http://www.hendrikson.ee>
Planeerimisosakonna juhataja
Pille Metspalu

Töö nr 1056/08

2008

- 2 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Struktuur

I	Teemaplaneeringu alused	5
1.1	Õiguslik taust	5
1.2	Kõrgemad arengudokumendid ja planeeringud	5
1.2.1	Rahvusvahelised arengudokumendid	5
1.2.2	Riiklikud arengudokumendid	6
1.2.3	Ida-Viru maakonna planeeringud ja arengukavad.....	7
1.2.4	Kohtla-Järve linna arengudokumendid	8
1.3	Mõisted	11
II	Olemasoleva olukorra kirjeldus ja analüüs	15
2.1	Stalinistliku linnaehituse põhijooned	15
2.2	Stalinistliku linnaruumi säilitamisväärseid elemendid.....	18
2.3	Kohtla-Järve linnaehituslik kujunemine	21
2.4	Kohtla-Järve stalinistliku linnaruumi kirjeldus ja analüüs.....	24
2.4.1	Tänavavõrk	24
2.4.2	Hoonestus	30
2.4.3	Haljastus ja väikevormid	30
2.4.4	Tekivad tervikud: ansamblid, vaated, tänavamiljöö.....	35
2.4.5	Stalinistliku ning teistest ajajärkudest pärineva hoonestuse linnaruumiline koosmõju.....	39
2.5	Kohtla-Järve linnaosade stalinistliku perioodi miljööväertuslikud hoonestusalad	41

- 4 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

I Teemaplaneeringu alused

1.1 Õiguslik taust

Kohtla-Järve Kukruse, Ahtme, Sompalinnade ja Järve linnaosade stalinistliku perioodi miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering on koostatud Kohtla-Järve linnaosade kehtivate üldplaneeringute täienduse ja täpsustusena, vastavuses planeerimisseaduse § 8 lg 2 ja 3-le. Planeerimisseaduse § 8 lg 3 sätestab üheks üldplaneeringu ülesandeks miljööväärtuslike hoonestusalade määramise ning neile kaitse- ja kasutamistingimuste seadmise.

1.2 Kõrgemad arengudokumendid ja planeeringud

1.2.1 Rahvusvahelised arengudokumendid

Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon

Vastu võetud UNESCO peakonverentsil 16. novembril 1972 Pariisis, Eestis ratifitseeritud 05.04.1995. Selle konventsiooni ratifitseerimisega võtab Eesti Vabariik kohustuse kindlustada oma territooriumil asuva kultuuri- ja looduspärandi väljaselgitamine, kaitse, säilitamine, populariseerimine ja edasiandmine tulevastele põlvedele.

Antud konventsioonis mõistetakse kultuuripärandi all:

- mälestisi: arhitektuuri-, monumentaalskulptuuri ja maalikunsti teoseid, arheoloogilist laadi elemente või struktuure, raidkirju, koobaselamuid ja elementide grupe, millel on väljapaistev üldine väärtus ajaloo, kunsti või teaduse seisukohast;
- ansambleid: isoleeritud või ühendatud ehitiste grupe, mille arhitektuur, terviklikkus või seos maastikuga omab väljapaistvat üldist väärtust ajaloo, kunsti või teaduse seisukohast;
- vaatamisväärsed paikkondi: inimkäte loomingu või inimese ja looduse ühisloomingu, samuti alasid, kaasa arvatud arheoloogilised vaatamisväärsused, millel on väljapaistev üldine väärtus ajaloo, esteetika, etnoloogia või antropoloogia seisukohast.

Üheks riikliku tegevuse printsibiiks kultuuri- ja looduspärandi kaitsel on selle pärandi kaitse lülitamine üldise planeerimise programmidesse. Konventsioon seab iga riigi territooriumil asuva kultuuri- ja looduspärandi rahvusvahelise tähtsuse tasandile; riikidevaheline koostöö ning abi pärandi väljaselgitamisel ja kaitsel on iga konventsiooniga liitunud riigi kohus.

Stalinistlik periood kuulub lähiajalukku, tolaegne režiim oli paljudes piirkondades, kus see kehtis, rahvale peale surutud ning mitte kuigi populaarne. Neil põhjustel on stalinismiaegne kultuuripärand – eelkõige arhitektuur ning linnaplaneerimisel kasutatud iseloomulikud võtted – ohustatud, kuna elanikkonnal puudub positiivne vaimne side selle ajajärguga. Kultuuripärandi kaitse

- 6 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

seisukohast on oluline säilitada eri ajastutele iseloomulikke näiteid originaalkujul. Kohtla-Järvel on välja ehitatud ning säilinud märkimisväärselt suur osa autentset ja terviklikku stalinistlikku linnaruumi, mis kipub elukvaliteedi kasvades ning nõuete muutudes ajale jalgu jääma ning vajab seetõttu tähelepanu ja kaitset.

Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon

Vastu võetud 3. oktoobril 1985 Granadas, Eestis ratifitseeritud 23.10.1996. Konventsioonile alla kirjutanud Euroopa Nõukogu liikmesriigid kohustuvad riiklikul tasandil tagama oma territooriumil asuva arhitektuuripärandi kaitse, sealhulgas hoidma ära kaitstavate varade moonutamise, lagunemise ja lammutamise. Konventsioon seab arhitektuuripärandi kaitse linna- ja maapiirkondade planeerimise üheks oluliseks eesmärgiks.

Antud konventsioonis mõistetakse arhitektuuripärandi all järgmisi püsivaid varasid:

- mälestised: kõik silmapaistva ajaloolise, arheoloogilise, kunstilise, teadusliku, ühiskondliku ning tehnilise väärtusega ehitised ja rajatised, kaasa arvatud nende sisseseade;
- ehitiste rühmad: homogeensed linna- ja maaehitiste rühmad, mis paistavad silma oma ajaloolise, arheoloogilise, kunstilise, teadusliku, ühiskondliku või tehnilise väärtuse poolest ning on piisavalt ühtsed, et moodustada topograafiliselt määratletavaid kogumeid;
- paigad: inimese ja looduse ühislooming, osaliselt täis ehitatud, ning nende topograafiliseks määratlemiseks piisava omapära ja terviklikkusega alad, mis omavad silmapaistvat ajaloolist, arheoloogilist, kunstilist, teaduslikku, ühiskondlikku või tehnilist väärtust.

Kohtla-Järve stalinistlikust perioodist pärinevates piirkondades omavad ajaloolist väärtust homogeensed hoonegrupid, mis on sageli säilinud terviklike ja muutumatutena, moodustades koos iseloomuliku haljastuse ning tänava- ja kvartalstruktuuriga ajastutruu stalinistliku linnaruumi. Lisaks omavad ajaloolist ja kunstilist väärtust mitmed üksikhooned kui neoklassitsismi, täpsemalt stalinistliku klassitsismi esindajad arhitektuuris.

1.2.2 Riiklikud arengudokumendid

Arengudokumente, mis otseselt reguleeriksid miljööväärtuslike hoonestusalade kaitset, ei ole koostatud. **Kultuuriministeeriumi strateegiline arengukava 2008-2011** rõhutab Eesti linnade ajalooliste osade kaitse olulisust ning seab üheks eesmärgiks kultuuripärandi, sealhulgas kultuuriväärtusliku keskkonna säilimise järeltulevatele põlvetele.

Üleriigiline planeering Eesti 2010 käsitleb üldisi asustuse arenguprintsiipe Eestis. Kohtla-Järvet nähakse koos teiste Kirde-Eesti tööstuslinnadega kui suurt potentsiaali, määratledes Kohtla-Järve linna koos Jõhviga regioonikeskusena. Ajaloolist ning kultuuripärandit planeering ei käsitle.

1.2.3 Ida-Viru maakonna planeeringud ja arengukavad

Ida-Viru maakonnaplaneering

Ida-Viru maakonnaplaneering on kehtestatud aastal 1998, eesmärgiga määratleda Ida-Viru maakonna territoriaalse arengu põhisuunad. Maakonnaplaneering näeb Ida-Virumaad eelkõige suure majanduspotentsiaaliga piirkonnana, kus tähtsamateks valdkondadeks on energeetika ja tööstus. Samuti nähakse maakonda sõlmpunktina Ida ja Lääne, eelkõige ülejäänud Eesti ning Peterburi piirkonna vahel, mille eeliseks on mitmekultuurilisus. Kultuuripärandi ja olemasoleva hoonestuse miljööväärtuslikkuse küsimusi planeering ei käsitle.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“

Ida-Viru maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ kehtestati maavanema korraldusega nr 130 07.11.2003. Planeering määrab asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused ning loob eeldused loodushoidu ja kultuurilis-ajaloolist aspekti arvestava ruumistruktuuri kujunemiseks Ida-Virumaal. Teemaplaneeringus välja toodud looduskasutuse ja maastikuhoolduse põhimõtteid tuleb silmas pidada valdade ning linnade üld- ja detailplaneeringute, valgalade veemajanduskavade, metsamajandus-, maakorraldus- ja kaitsekorralduskavade jmt koostamisel.

Teemaplaneeringu tulemuseks on Ida-Viru maakonna rohevõrgustiku (tuumalade ning rohekoridoride) määratlemine ja kaardistamine ning maakonna väärtuslike maastike defineerimine. Väärtuslike maastikena käsitleti ja väärtustati eelkõige traditsioonilist kultuurimaastikku, kus on kontsentreeritult säilinud ajaloo erinevate ajastute jäljed. Maastike hindamise ja määratlemise aluseks olid viit tüüpi väärtused:

kultuurilis-ajalooline,

looduslik,

esteetiline,

rekreatiivne (turismipotentsiaal ja puhkeväärtus),

alad ja objektid, mis on idavirulaste ja ka kogu Eesti jaoks väga olulised, omavad väärtust kui sümbolid.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ sätestab, et Kohtla-Järve linnas tuleks säilitada eri ajastutel kogunenud arhitektuuripärandit, sealhulgas stalinlikust perioodist pärinevat hoonestust. Planeering soovib võtta mõned linna piirkonnad arhitektuurilise kaitse alla ning rajada arhitektuurilised kaitsealad. Samas ei kuulu Kohtla-Järve linnaosadest ükski teemaplaneeringuga määratletud väärtuslike maastike nimekirja.

Ida-Virumaa arengustrateegia 2005-2013

Maakondliku visiooni kohaselt on Ida-Virumaa aastal 2014 positiivse mainega, ühtlaselt arenenud ja kultuuriliselt mitmekesine ning taandunud keskkonnaprobleemidega soodsa elukeskkonnaga piirkond, kus on aktiivne ja mitmekesine majanduselu, mis väljendub maailmas konkurentsivõimelises

- 8 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

suurtööstuses ning Eesti keskmisest kõrgemas ettevõtlusaktiivsuses. Ettevõtluse pikaajalise edu tugisammasteks on kujunenud hästiarenenud ja vajadusi rahuldav infrastruktuur ning läbimõeldud ja toimiv hariduskorraldus, mis arvestab õppijaskonna keelelisi ja kultuurilisi omapärasid ning loob neile eeldused oma võimete edukaks realiseerimiseks. Selle tulemusel on Ida-Virust kujunenud riigi keskmisest kõrgema tööhõive ja keskmiste palkadega maakond, mis on suurepärase koht elamiseks ja töötamiseks.

Hoonestusalade miljööväärtuslikkuse teemat strateegia täpsemalt ei käsitle. Turismi arendamiseks nähakse meetmena ette piirkonna tööstuspärandist toote kujundamine. Tööstuspärandi hulka kuulub ka suur osa kohalikust linnamiljööst ja arhitektuurist, kuna just tööstus (eelkõige põlevkivi kaevandamine) on olnud Ida-Virumaa linnade teke ja kasvu tõukejõuks.

1.2.4 Kohtla-Järve linna arengudokumendid

Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016

Kohtla-Järve linna arengu üldeesmärk on olla inimkeskne, haridust, kultuuri ja sporti väärtustav, koostööle ja avatusele orienteeritud, tasakaalustatud arenguga ja konkurentsivõimeline linn Eestis.

Linnaplaneerimise valdkonna visioon kujutab Kohtla-Järve linnaruumi sihipäraselt kujundatu ning tasakaalustatult planeerituna ning üheks eesmärgiks on seatud arhitektuuriliste erinõuete määramine Järve linnaosa stalinismiaja majade renoveerimisel. Samuti on arengukavas eesmärkideks seatud arhitektuurimälestiste säilitamine ja korrastamine, miljööväärtuslike alade piiritlemine ning linna haljastuse ja haljasalade korrastamine. Koostatavat stalinistliku perioodi miljööväärtuslike hoonestusalade planeeringut võib pidada üheks oluliseks etapiks nende eesmärkide täitmisel.

Kohtla-Järve Järve linnaosa üldplaneering

Järve linnaosa üldplaneering on kehtestatud 20.02.2008 Kohtla-Järve linnavolikogu otsusega. Planeeringu eesmärgiks on määrata Kohtla-Järve Järve linnaosa maakasutuse juhtfunktsioonid ning suunata linnaosa ruumilist arengut pikaajaliste strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Kohtla-Järve linn määratleb end tööstuslinnana ning näeb ka oma tulevikku eelkõige ettevõtluse, eeskätt tööstuse arendamises, millele sekundeerib kvaliteetse elukeskkonna kujundamine linnas kui üks selle atraktiivsuse tõstmise vahendeid.

Järve linnaosa üldplaneeringu lähteülesannetes on üheks planeeringu eesmärgiks seatud miljööväärtuslike alade määramine. Üldiste tingimustena sätestab planeering, et kõigile miljööväärtuslikele aladele ja nendega võrdsustatud üksikobjektidele ning nende lähialadele laieneb detailplaneeringu koostamise kohustus; detailplaneeringu koostamisprotsessi kohustuslikuks osaks on mõju hindamise koostamine, mis peab sisaldama kahjulikke mõjusid leevendavate ja objektide väärtust esiletoovate meetmete loetelu; detailplaneeringu algatab ja kehtestab linnavolikogu.

Miljööväärtuslikud alad jagunevad Järve linnaosa üldplaneeringus looduslike ning kultuurilisi väärtusi omavateks piirkondadeks. Üksikobjektidena loetakse miljööväärtuslikeks aladeks ka arhitektuurilist väärtust omavad ehitised, mälestussambad, mälestusmärgid ja ausambad ning nende lähiümbus.

Miljööväärtuslike aladena on üldplaneeringus määratletud alljärgnevad alad ja hooned:

Rahvapargi asum:

- Tehnika ja Inseneri tänava väikeelamute kvartal;
- Karl Lutsu tänava elamute kvartal;
- Siidisuka, Põllu ja Fr-R. Kreutzwaldi tänava elamud.

Kesklinna asum :

- Kõik Keskallee tänava majad
- L. Koidula tänava majad nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8;
- Ravi tänava majad nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6;
- Kalevi tänava majad nr. 3, 4, 7, 10, 13, 15, 17, 19;
- Pärna tänava majad nr. 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 22A, 24, ja 24A, 26, 29, 34, 47, 54;
- Tuuslari tänava majad nr. 2,3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 20;
- Ringi tänava majad nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16
- Järveküla tee majad nr. 13, 26, 28, 30, 49, 51, 53, 55, 57, 61, 61A, 63, 65, 66, 67, 69, 71, 73, 75, 77;
- E. Vilde majad nr. 3, 4, 6;
- Pisuhänna tänava majad nr. 3, 3A, 4, 5, 6, 9A, 11A;
- Torujõe tänava majad nr. 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32;
- Vahtra tänava majad nr. 3, 4, 5, 6,13, 15, 15A, 17;
- Olevi tänava majad nr. 6, 8, 10, 12, 14.
- Pioneeri tänava majad nr. 6, 8, 10, 12;
- Ehitajate tänava majad nr. 77, 79, 81, 83, 85.

Üksikud objektid:

- Järveküla tee 125A, asuv tuuleveski;
- Järveküla tee 64A asuv veetorn;
- Vanalinnas raudtee harude vahel asuv veetorn;
- Järveküla tee 3 asuv Vene õigeusu kiriku hoone;
- Järveküla tee 10 asuv tootmishoone AS-i Viru Keemia Grupp territooriumil (endine õlivabrik GGJ-1) ;
- Järveküla tee 14 asuv hoone;
- Elektriku tn. 3 asuv hoone;
- Spordi tn. 2 asuv hoone;
- Järveküla tee 39 asuv hoone;
- Päikese tn. 11 asuv hoone.

- 10 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnuosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Kohtla-Järve linna mälestussambad, mälestusmärgid ja ausambad:

- Ausammas-monument "AU TÖÖLE", püstitatud 1967.a, Kohtla-Järve Linnavalitsuse hoone aadressil Keskallee 19 vastas
- Mälestusmärk põlevkivi vagonett "Siin kaevandati 1916 aasta juunis tööstuslikuks otstarbeks vajalik kogus põlevkivi" Järveküla tee 44 asuva spordihoone kõrval
- Suures Isamaasõjas langenud Nõukogude Armee võitlejate vennashaud mälestussambaga, asukohaga Järve linnaosa, Järveküla tee 9 hoone kõrval
- Mälestussammas "Vabadusvõitluses Järve küla lahingus 16. jaanuaril 1916.a langesid Kalevlaste malevast" asukohaga Järveküla tee ja K.Lutsu tänava Rahvapargis Järve linnaosas
- Mälestuskivi "Möödunud sõjas langenute, nõukogude sõjavangide ja tsiviilisikute mälestuseks, kes kannatasid selles paigas" Päikese tänaval, AÜ Keemik 3 ja AÜ Trud vahel
- Mälestuskivi "Kohtla-Järve – Outokumpu sõpruslinnad" Outokumpu tänaval hoone nr 7 vastas
- Saksa sõjavangide mälestuskivi Käva asumist läänes Ehitajate tänava ja raudtee vahel.
- Käva kaevanduse tähistuskivi aadressil Päikese tn. 24.

Järve linnaosa üldplaneering sätestab, et miljööväärtuslikel aladel määratakse ehitustingimused vastavalt eritingimustele iga ala puhul eraldi. Enamus nendest aladest ei ole riikliku kaitse all, vaid neile on kehtestatud kasutuspiirangud üldplaneeringuga.

Järve linnaosa üldplaneeringu rakenduskava kohaselt tuleb koostada teemaplaneering miljööväärtuslike alade piiride täpsustamiseks, nende väärtuste hindamiseks, kaitse korraldamiseks ning arendustegevuse suunamiseks.

Kohtla-Järve linnaosade stalinistliku perioodi miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering täiendab Järve linnaosa üldplaneeringut, täpsustades sellest ajastust pärineva tänapäevani säilinud linnaruumi väärtust, miljööväärtusliku ala piire ning seab kaitsetingimused kompaktsetele hoonestusaladele ning säilitamist väärivatele linnastruktuuridele ja -detailidele.

Kohtla-Järve Ahtme, Sompalinnuosade, Kukruse ja Orulinnuosade üldplaneeringud

Ahtmes ja Sompas on koostamisel ühine üldplaneering. Samuti on ühine üldplaneering koostamisel Kukrusel ja Orul. Mõlemad üldplaneeringud on veel Kohtla-Järve linnavolikogu poolt kehtestamata, kuid sisuline töö nendega on lõppjärgus. Miljööväärtuslikkuse käsitlemine neis planeeringutes sarnaneb üldjoontes Järve linnaosa üldplaneeringu omale.

1.3 Mõisted

Käesolev peatükk seletab lahti antud teemaplaneeringus kasutatud olulisemad mõisted, nii nagu neid on selle koostamisel käsitletud.

Ansambel (*ансамбль*) – arhitektuurne ansambel, linnaehituslik ansambel; terviklik kindlate põhimõtete järgi kujundatud linnaruumi osa.

Avalik ruum, poolavalik ruum (*публичное пространство, полупубличное пространство*) – linnaruumi osa, mis on tasuta ligipääsetav kõigile soovijatele igal ajahetkel; poolavalik ruum on seejuures lähiümbruse elanike silma all ning mõeldud eelkõige neile (nt kortermajade sisehoovides parkimine või sinna rajatud mänguväljakud). Avalikuks ruumiks on eelkõige tänavad, väljakud ja platsid.

Ehitamine (*строительство*) – 1) ehitise püstitamine;
2) ehitise laiendamine;
3) ehitise rekonstrueerimine;
4) ehitise tehnosüsteemide muutmine;
5) ehitise lammutamine.¹

Ehitise laiendamine (*расширение*) – Ehitise laiendamine toimub juurde-, peale- või allaehitamise teel. Ehitise laiendamise käigus suurendatakse ehitise mahtu või ehitise alust pinda.

Rekonstrueerimine (*реконструкция*) – Ehitise rekonstrueerimine on ehitise piirdekonstruktsioonide muutmine ning kande- ja jäigastavate konstruktsioonide muutmine ja asendamine.

Remontimine (*ремонт*) – kordaseadmine, parandus; hooldustööd, millega tagatakse ehitise heakord ning kasutuskõlblikkus, ilma ehitise ilmet või detaile muutmata.

Restaureerimine (*реставрация*) – ennistamine; ehitise või objekti algse kuju ja ilme taastamine koos hiljem lisandunud detailide või osade eemaldamise ning puuduvate detailide või osade asendamisega. Toimub vastavate uuringute tulemuste alusel, teostatakse litsentseeritud spetsialisti poolt.

Taastamine (*восстановление*) – uuesti ehitamine; hoone või selle osa/detaili üles ehitamine või uuendamine algupärasel kujul.

Ehitis (*строение*) – Ehitis on aluspinnasega kohtkindlalt ühendatud ja inimtegevuse tulemusena ehitatud terviklik asi. Ehitised jagunevad hooneteks ja rajatisteks.

Hoone (*здание*) – Hoone on katuse, siseruumi ja välispiiretega ehitis. Hoone, mille ruumiõhu kvaliteedi tagamiseks, sealhulgas temperatuuri hoidmiseks, tõstmiseks või langetamiseks, kasutatakse energiat, on sisekliima tagamisega hoone.

Rajatis (*сооружение*) – Rajatis on ehitis, mis ei ole hoone.

¹ Ehitusseadus, vastu võetud 15.05.2002, väljaandja Riigikogu

Erker (*эркер*) – käesolevas teemaplaneeringus käsitletakse erkerina hoone seinast enduvad katusega kaetud osa, mis on kujundatud kaarekujuliselt või mitmetahuliselt akendega ning algab reeglina juba hoone esimeselt korruselt.

Fassaad (*фасад*) – hoone esinduskülg või -küljed

Fassaadipass (*паспорт фасада*) – hoone välisviimistlusplass; fassaadipassis fikseeritakse ehitise välimusele esitatavad nõuded, mida tuleb järgida ehitustööde läbiviimisel. Fassaadipassi väljastab kohalik omavalitsus.

Haljasala (*озеленённый участок*) – haljastusega (puud, põõsad, hekid, muru, lilleklumbid, üksikud ilutaimed jmt) kujundatud kompaktne ala linnaruumis; haljasala peamiseks ja domineerivaks kujunduselemendiks on haljastus.

Hoonestusjoon (*линия застройки*) – hoonete tänava ning krundipiiri suhtes paiknemise reeglipära. Hoonestusjoon ei ole samatähenduslik ehitusjoonega; hoonestusjoon iseloomustab ainult hoonete ja mitte rajatiste paiknemise rütmi.

Juurdeehitus (*пристройка*) – vt „ehitise laiendamine“

Korterelamu (*квартирный дом*) – korteritest koosnev elamu; käesoleva teemaplaneeringu tähenduses 5 ja enama korteriga elamu. Korterite arvuks elamus loetakse hoone valmimisjärgne korterite arv.

Kvartal (*квартал*) – ristuvate tänavatega piiritletud linna osa.

Linnaruum (*городское пространство*) – ehitiste vaheline ruum kompaktse asustusega alal.

Linnaruumi element (*элемент городского пространства*) – struktuurielement, mis koos teiste struktuurielementidega moodustab linnaruumi; tänav, ehitise, väljak, park, hoov, haljastuselement jne. Sarnast tüüpi linnaruumi elemendid moodustavad struktuure ja alamstruktuure (plaanistruktuur, tänavastruktuur, mahustruktuur jne), mis kõik iseloomustavad kirjeldatavat linnaruumi.

Miljöo, miljööväärtus (*мильё-среда*) – miljöo on nii materiaalne kui tunnetatav keskkond, ümbrus². Miljöo väärtus on iga indiviidi isiklikust tajukogemusest konkreetse keskkonnas. Miljööväärtuslikena käsitletakse antud teemaplaneeringus linnaruumi elemente või nende kooslusi, mis loovad tervikliku, harmoonilise üldpildi, iseloomustades kindlat ajastut.

Perimeeter (*периметр*) – ümbermõõt, välispiir; käesolevas teemaplaneeringus käsitletakse perimeetrina kvartali välispiiri ning sisemise perimeetrina piki kvartali välispiiri joondatud hoonestuse tagust joont ehk kvartali sisehoovi välispiiri.

Promenaad (*променад*) – jalakäijate puiestee; käesolevas teemaplaneeringus eelkõige pargilaadse keskse jalakäijatele mõeldud haljasribaga lai tänav.

Puiestee, allee (*бульвар, аллея*) – ühe- või mitmekordse puudereaga ääristatud tänav.

Stalinism (*сталинизм*) – marksistlikul ja leninistlikul teoorial põhinev valitsemise vorm Nõukogude Liidus diktaatori Jossif Stalini valitsemisajal 1929-1953, mis kasutas võimuideoloogia rahvani viimiseks ühe peamise vahendina planeerimist ja arhitektuuri. Stalinism arhitektuuris: stalinism kasutas arhitektuurse stiilina neoklassitsismi, täpsemalt sotsialistlikku klassitsismi, milles märksõnadeks olid monumentaalsus ja sümmeetria. Arhitektuuris loetakse stalinismiajaks aastaid 1933-1955. Käesolev teemaplaneering käsitleb stalinistliku planeeringu ja arhitektuuriga alasid Kohtla-Järvel, seletuskirja tekstis viidatakse neile kui stalinistliku perioodi miljööväärtuslikele aladele.

² Hansar, L., „Miljööväärtused linnas“, Keskkonnaministeerium 2004

Teemaplaneering (*тематическая планировка*) – maakonna- või üldplaneeringut teatud teemade osas täpsustav iseseisev planeeringudokument, mille eesmärk on käsitletava territooriumi arengu põhisuundade ja tingimuste määramine planeeringu eesmärgiga ette antud valdkonnas (nt. rohealade teemaplaneering, kergliikluse teemaplaneering jne). Teemaplaneering on üldplaneeringuga võrdselt õigusjõudu omavaks aluseks detailplaneeringutele ja ehitusmäärustele. Antud teemaplaneering täpsustab Kohtla-Järve linna üldplaneeringut linna stalinistlikust perioodist pärinevatel miljööväärtuslikel aladel, sätestades nende alade kasutamise- ja ehitustingimused, eesmärgiga tagada miljööväärtuse säilimine linna arengu käigus.

Tänavaruum (*уличное пространство*) – hoonetevaheline ruum linnas, mille iseloomustavateks tunnusteks on näiteks hoonete kõrguse ja tänava laiuse suhe, hoonestus- ja räästajoone kulgemine, hoonestuse rütm (ehk hoonete omavahelised vahekaugused), kõnni- ja sõiduteede paiknemine ning laiuste omavaheline suhe, haljastus ning väikevormide kasutamine.

Uuk (*мансардное окно*) – väike vintskap; käesolevas teemaplaneeringus käsitletakse uugina hoone katusest välja ulatuvat väikest väljaehitist katusekorruse akna jaoks.

Väikevormid (*малые/архитектурные формы*) – väikevormid jagunevad insener-ehituslikeks rajatisteks (trepid, tugimüürid, sillad jmt), praktilisteks kergetehitisteks (bussiootepaviljonid, varikatused, prügimajad, piirded jmt), pargi- ja tänavamööbliks (pingid, prügikastid, lillekastid, lipuvardad, jalgrattahoidjad, tõkkepostid jmt) ning dekoratiivseteks objektideks (skulptuurid, purskkaevud jmt).³

³ Tuul, K., „Linnahaljastus“, Tallinn 2006

- 14 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

II Olemasoleva olukorra kirjeldus ja analüüs

Kohtla-Järve linnaosade stalinistlikust perioodist pärinevate piirkondade kirjeldamisel ning analüüsimisel on lähtutud realistliku linnaanalüüsi meetodist⁴.

2.1 Stalinistliku linnaehituse põhijooned

Regina Viljasaare bakalaureusetööst „Tallinna Lenini puiestee – kadunud võimu teostumata peatänav“, EKA Kunstiteaduse Instituut, 2004

Artiklist „Linnade korporatiivne mastaabimuutus. Moskva linnamaastiku geograafiline konstrueerimine nõukogude ajal ja pärast seda“, Dmitri Sidorov, kogumikus „Võistlevad õnned. Elukeskkond külma sõja perioodil“, toimetajad M. Kalm ja I. Ruudi, Tallinna Raamatutrükikoda, 2005

Sotsialistliku võimu ideeline eesmärk oli luua ideaalne ühiskond. Elu sotsialistlikus ühiskonnas, vastandina eelmiste ajastute korrapärasele ja kaootilisusele, pidi tulema harmooniline ning kunstikavatsuslikult korraldatud. Selle eesmärgi saavutamiseks allutati kõikide eluvaldkondade planeerimine ja koordineerimine kuni detailideni ühele võimuinstantsile – partei juhtkonnale. Linnaehitus oli võimuinstantsi üks peamisi tööriistu, kuna sotsialismi ideoloogiliseks aluseks olev marksistlik-leninistlik teooria käsitleb inimest kui sotsiaalsete tingimuste ja olukordade produkti. Selle idee kohaselt saab inimesi suunata, muutes neid ümbritsevat keskkonda.

Sotsialistliku linnaplaneerimise põhimõtted said paika stalinliku Nõukogude palee ehituse kavandamise käigus 1930-ndatel aastatel. Sellest hoonest, mis kunagi ei valminud, pidi saama stalinliku sotsialistliku võimu monument. Nii pidi ka sotsialistlik linn olema monumendiks valitsevale ideoloogiale ja võimule. Peamiseks ideeks oli vastandumine Läänele ning kapitalistlikule linnale. Sotsialistlik linn pidi olema suurem, kõrgem, heledam, haljam, igapidi parem kui tema kapitalistlik vastane. Selle eesmärgi teenistusse rakendati nii mastaap, materjal kui valgus. Sotsialistid lähtusid marksistlikust kriitikast Lääne töölislinnakute suhtes, kus valitses terav ebavõrdsus rikaste ja vaeste elamistingimuste vahel. Nõukogude tööline pidi saama elada inimväärtetes tingimustes! Elamu ei tohtinud olla kerge konstruktsiooniga barakk, vaid pidi olema korralik ehitus; tagatud pidi olema kindel päevavalguse võimalus toas jne. Sellised inimlikud ehituspriinõud täitsid kommunistide puhul siiski võimu huve: nimelt nägid nad koduse ja avaliku keskkonna muutmises eelkõige võimalust koguda lihtrahva seas vajalikku populaarsust.

Stalini-aegne linnaplaneerimise lähtus järgmistest peamistest põhimõtetest:

- planeeritus;
- arvestamine tegelike maastikutingimustega;
- sõlmhoonete ja peatänavatega ühtseks ansambliks korrastatud ruudustikul põhinev tänavavõrk;
- areng terviklike hooneansamblite kaupa;

⁴ Hansar, L., "Miljööväärtused linnas", Keskkonnaministeerium 2004

- linnaruumi hierarhilise ülesehituse printsiip (nii tänavastruktuuris kui hoonestuse mahtudes ning dekoratsioonis);
- kvartalite suurendamine senisega võrreldes kuni 10 korda (seniselt 1,5-2 hektarilt 9-15 hektarini);
- kvartalite hoonestamine perimetraalselt;
- lubatava asustustiheduse piiratus (kuni 400 inimest hektari kohta);
- linna suuruse piiratus.

Püüdi optimaalsuse poole nii linna suuruse kui ka linnaruumi hierarhia osas. Linn pidi olema piisavalt suur (50-60 tuhat elanikku), et tagada ühiselulise eetose teke ning linna varustus tarbekaupadega, kuid piisavalt väike, et säiliks normaalsed elutingimused. Moskva kui suurima linna elanike arvu ülempiiriks nähti ette 5 miljonit. Hierarhiliselt asus tähtsaimal kohal kesklinn ehk linna süda, mis kavandati võimaldamaks avalikke demonstratsioone ning mida pidi markeerima suurejooneline arhitektuur. Linnasüdame ülesehitusel lähtuti traditsiooniliselt välja kujunenud kindlast struktuurist, mille kohaselt asub linna keskuse ühes küljes kultuuri hoidev ehitus, teises küljes rahva ajaloole pühendatud hoone, kolmandas tempel ja neljandas valitseva võimu esindushoone. Keskmes on kõige tähtsam koht, mille täiteks sobis sotsialistlike arusaamade järgi rohelus ehk paradiis. Linna keskuseks võis olla väljak või üldises korrapärases sümmeetrilises tänavavõrgus kompositsiooniliselt esile tõstetud peamine magistraaltänav. Linnaruumi elementide tähtsus kahanes keskusest kaugenedes, selline hierarhia peegeldus ka arhitektuuris. Kui linna kompositsiooniliseks keskmeks oli allee (linna peamine magistraaltänav), siis olid tähtsuselt teisel kohal selle ja ristuvate tänavate ristumiskohad. Veekogude kaldapealseid käsitleti alati esimesse tähtsusklassi kuuluvate tänavatena.

Töölisklassi viletsate elutingimuste parandamine kiirelt industrialiseerunud/industrialiseeruvates linnades oli sotsialistliku linna peamine väljakutse ning võimalus vastanduda Lääne tihedasti asustatud ülerahvastatud tööstuslinnadele. Sel eesmärgil soovitati piirata eluhoonete kõrgust 4-5 korrusega, asendada kitsad tänavad väljakutega pikitud avenüüdega ning arvestada iga hoonet projekteerides ka haljasaladega. Vene töölinnades valitsenud epideemiaohu vastu võitlemiseks usuti juba bolševike ajal olevat parim vahend päevavalgus. Ka Nõukogude palee tohutusuuri aulaid pidi valgustama loomulik valgus. Eluruumide päevavalgusega varustatuse tagamiseks töötati välja akna suuruse ja põrandapinna vahekorral põhinevad normid, mille täitmine sai igasuguse ehitamise aluseks. Ehitati valdavalt tüüpprojektide järgi, individuaalprojekte koostati vaid magistraaltänavate hoonestusele ning olemasolevate linnaosade rekonstrueerimisel.

Teise Maailmasõja järgne elamuehitus lähtus tulevaste elanike auastmetest ning sotsiaalsest klassist. Iga sotsiaalse hierarhia taseme jaoks oli välja töötatud eraldi hoonetüüp. Kõrgema klassi hoonetele olid iseloomulikud järgmised detailid: stukkdekooriga kaunistatud akende vahed, katusekorterid (nn penthausid), erkerid. Mõnikord väljendas elanike ametit või auastet hoone kaunistamisel kasutatud ornamentika. Väikelinnades mahtus eliit reeglina ühte-kahte ühiskonnaklassi, nii et erinevat tüüpi maju oli seega vähem.

Iseloomulik oli linnade tähtsamate väljakute piiramine külgedelt nn kaksiktornidega, mis moodustasid väljakule justkui väravad. Tornid olid mõlemal pool väljakut ühesugused, väljaku kesktelje suhtes sümmeetrilised. Sarnaseid väravaid kasutati ka suuremate alleede suudmetes mastaapsuse ja tähtsuse rõhutamise elementidena.

Stalinistlik hoonehierarhia järgis ruumiliselt tänavate oma: kõrgeimad ning dekoreerituimad ehitised asusid linna peaväljaku ning keskallee ääres.

Imposantsed hoonestuslikud dominandid, mille puhul oli ideoloogiliselt oluline ka nende sihipärane kasutus, paigutati keskallee otstesse ning peaväljakule. Väljaku suurus ja avarus pidi rõhutama hoonet ning selle funktsiooni, mille ees ta asus. Hoonete kõrgus vähenes hierarhiliselt vähemtähtsatel tänavatel. Erilist tähtsust omasid nurgahooned – tänavate ristumiskohtadel kasutati teistsugust hoonetüüpi, need ehitised olid sageli kõrgemad ja suuremad oma tänaväärsetest naabritest. Võrreldes korruste arvu ja kõrgusega, paiknesid hooned tänavate ääres hajusalt, majade vahelised vahed olid suured ning tänavad laiad. Kvartalid hoonestati perimetraalselt, tekitades sisehoovide süsteeme. Hooned paiknesid korrapäraselt nii tänavajoone suhtes kui krundil. Kvartalisest ruumi kasutati sageli ka üldkasutatavate hoonete paigutamiseks. Ühe kvartali hooned ühendasid algupäraselt piirdeaiaid.

Stalinistlikud ehitised olid proportsioonidelt raskepärased ja massiivsed, põhiplaani lihtsad, nende ilmestamiseks kasutati fassaadi kaunistamist stukkdekoorornamentide, frontoonide ning sammastikega. Avalikke hooned ehitid patriootlikud kaunistused ja elemendid nagu viisnurk, viljapead, sirp ja vasar, Lenini, Marxi ja Stalini bareljeefid jmt. Stukkdekooris kasutati sageli rahvuslikku ornamentikat – see oli püüe legaliseerida pealesurutud võimu. Ehitiste seinad olid tavapäraselt krohvitud, nende katmiseks kasutati heledaid värve rõhutamaks optimismi, mida uus suund pidi kõigisse süvendama. Tüüplahenduste kasutamine tingis stalinistliku linnapildi monotoonsuse, ühe tänav või kvartali hooned erinesid teineteisest vaid fassaadidekoratsioonide poolest. Monumentaalsuse saavutamiseks paigutati majaderivi tänav äärde kui ühtne front, seda rõhutas veel ühtne massiivne karniis. Stalinistliku linnapildi monotoonsust ilmestas ja sidus ülima heaolu loojaks peetud haljastus.

Tehnoloogiliselt on tegemist lihtsa tellismüüritisega, mis on kaetud rikkaliku stukkdekooriga. Tellismüüritise kasutamine tingis kitsad aknad ning jättis dekoreerimiseks suure seinapinna. Katustel kasutati metallplaatidest katet traditsioonilisel puitkonstruktsioonil. Stalinistliku ehituse töövõtted olid tööjõumahukad ja ajakulukad ega võimaldanud massehitust. Selles osas tõid muutuse 1950ndatel aastatel kasutusele võetud odavamad ja kiiremad ehitustehnoloogiad, mistõttu selleaegsed standardiseeritud elamud kuuluvad juba massehituse hulka ning on eelkäijateks nn hruštšovkadele. Massehituse tekkimist loetakse ühtlasi stalinistliku arhitektuuri lõpuks.

Pärast II maailmasõda laienesid stalinistlikud põhimõtted ka Eestile. Nõukogude Eesti linnaehituse, arhitektuuri ja kunsti normatiivdokumentideks said ÜK(b)P Keskkomitee 1946. aasta otsused, kus rõhutati sõltumatust Läänes valitsevatest trendidest ning nõukoguliku kunsti lähtumist „sotsialistlikust realismist“. Linnaehituses tuli kavandada sümmeetrilisi, paraadseid kompositsioone, põhitähelepanu pöörata mitte niivõrd üksikhoonetele kui ansamblitele mõnede valitud dominantidega. Tuli taotleda monumentaalsust, pidulikkust, vormide sümboolsust ja representatiivsust.

Arhitektuur kui elukeskkonna loomise tähtsaim vahend pidi peegeldama valitsevat ideoloogiat, mille kujundasid partei ja selle juht; selle ülesandeks pidi olema sotsialismi ülistamine, vahendina sobis selleks klassitsistlikele ja rahvuslikele reeglitele ja detailidele tuginev vormikeel. ÜK(b)P juhtorganid rõhutasid ideeliskunstilist nõuet: peegeldada ehituses sotsialistlikku elulaadi, ajastu ideede suurust.

Laiade tänavate ja alleede planeerimine, rohke haljastuse kasutamine, kvartalite mõõtmete suurendamine ning nende hoonestamine perimetraalselt omas lisaks ideoloogilisele ka praktilist väärtust – sel viisil sai kiiresti likvideerida sõjapurustusi ning luua muljet korrastatusest ja heaolust.

- 18 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

2.2 Stalinistliku linnaruumi säilitamisväärsed elemendid

Kohtla-Järve stalinistliku linnaruumi väärtuslike elementide määratlemisel on kasutatud L. Hansari tööd „Sillamäe linnaehituslikud väärtused. Seitsme Eesti väikelinna identiteedi projekt“, Eesti Keskkonnaministeerium ja Muinsuskaitseinspeksioon, Tallinn 2001.

Planeering ja struktuur

Stalinismi püüdlus oli ratsionaliseerida kogu elu riigis, vahetu elukeskkonna muutmine oli esmaseks töövahendiks sellel teel. Linnu ehitati ja uuendati range generaalplaani alusel, milles linnad olid lähtuvalt kohalikust geograafilisest omapärasest jagatud piirkondadeks. Sotsialistliku linna struktuur pidi vastanduma peamiselt orgaaniliselt arenenud kapitalistlike tööstuslinnade omale ning tagama korra ja reeglipära. Kogu sotsialistlik eluideaal tähendas allutatust kunstile, kõik pidi olema ilus. Sotsialistlik linn planeeriti tühjale kohale, see ei arvestanud ala varasemat ruumikasutust: hoonestust, sissekaidud radu jne. See printsiip ei pruukinud tähendada varasema lammutamist, sest paljud linnad ehitati üles nullist või taastati sõjapurustustest.

Sotsialistlikule linnale on iseloomulik ruudustikul (*grid*) põhinev tänavaskeem, mis sageli on sümmeetriline oma kesktelje suhtes. Keskteljeks ning arhitektuuriga rõhutatud dominandiks on linna peamine magistraaltänav. Sellel või ka linna peaväljakul asuva arhitektuurse ja funktsionaalse dominandi ümber koondub sageli „tänavate pärg“: tavapäraselt ruudustikku täiendavad ühte punkti koonduvad diagonaaltänavad ning neid lõikav tänavakaar. Stalinistlikule linnaruumile on iseloomulik hierarhiline ülesehitus, kus tähtsamad tänavad on laiemad kui vähemolulised tänavad ning tähtsamate tänavate hoonestus on kõrgem ja dekoreeritum. Kesksetele kohtadele linnas paigutati nende rõhutamiseks maamärgid kui vahend visuaalselt üle suure maa-ala valitsemiseks. Odavehitus oli tõrjutud linna äärtesse; rahad olid suunatud suurprojektidesse, mis seadsid esikohale fassaadid ning suurejoonelisuse.

Oluline oli ka funktsioonide paiknemine – esikohale seati avaliku kasutusega hooned, mis sageli paiknesid kesksel kohal linnaruumis, rõhutamaks töölisklassile loodavat heaolu. Eluhoonete osas said magusamad kohad endale siiski tähtsamad isikud, eelkõige parteilise hierarhia alusel. Elukvartaleid planeeriti koos teenindusasutustega; II maailmasõja järgsetel generaalplaanidel on ära määratud muuhulgas lasteaedade, koolide, spordisaalide, turgude, toidu- ja muude kaupluste ning ka näiteks leivatehase asukohad.

Kohtla-Järve stalinistlike linnaosade peamine väärtus seisneb nende **planeeringukohasuses** – paberile pandud ideoloogia ning ideed on tegelikkuses üks ühele realiseerunud materiaalseks linnaks. Stalini ajal planeeriti linnu kui tervikuid, alustades tänavastruktuurist ning lõpetades teenindushoonete paigutuse, haljastuse ning kujundusdetailidega. Sellised tervikud ongi Kohtla-Järvel valminud ja suures osas ka säilinud.

Tänavavõrk

Stalinistliku linna tänavavõrk põhineb ruudustikul ehk *gridil*. *Gridi* kasutamisel on ühest küljest sümboolne tähendus - *grid* on läbi aegade olnud ruumilise ja

poliitilise koloniseerimise vahendiks. Tunnustatud arhitektuuriajaloolase Spiro Kostofi⁵ järgi on *grid* ajalooliselt täitnud kahte peamist eesmärki: esiteks organiseerida korrapäraselt asustust, koloniseerida, ja teiseks on *gridi* kasutatud moderniseerimise instrumendina, kontrastina sellele, mis oli enne. Sotsialistlikus linnas oli *grid* üheks põhiliseks töövahendiks, et vastanduda kapitalistlikule linnale ning luua uus, oma linnatüüp. Kapitalistlik linn võrdustati kaosega, mistõttu sotsialistlik linn pidi olema korrapärane.

Stalinistlik tänavavõrk tugineb kesksele teljele ning kesksele dominandile, mille ümber koondatakse diagonaaltänavatest pärg, rõhutamaks dominant. Keskteljel on kindel funktsioon – see peab ühendama olulisi objekte või piirkondi. Tänavavõrk on rangelt geomeetriline, tänavate ristumised täisnurksed. Kesksel kohal on sageli linnaväljak, mis asub keskteljel või selle ääres. Keskteljeks on linna peamine magistraaltänav, mis on teistest tunduvalt laiem, mõlemalt poolt puudega ääristatud ning pargiribaga keskel. Tänavate hierarhia põhineb nende sihtkohtadel – mida olulisem sihtmärk, seda tähtsam ja laiem on ka tänav. Lisaks suurematele magistraalidele kuulusid tänavate esimesse tähtsusklassi kindlalt ka veekogude ja kanalite kaldapealsed. Nii pea- kui ka kõrvaltänavad olid võrreldes majade kõrgusega ebaproportsionaalselt laiad ning ääristatud puuderiviga. Stalinistlikus linnaplaneerimises olid laiad avenüüd eelistatud, kuna arvati, et need tagavad normaalsed elamistingimused linnas. Seeläbi pidi sotsialistlik linn vastanduma käänuliste ja kitsaste tänavatega kapitalistlikule linnale, kus eelkõige töölisklassi elamistingimused olid väga viletsad. Lisaks *gridile* ja avenüüdele pidi kapitalistlikule linnale vastandumise ülesannet täitma ka haljastus, mille planeerimisega tuli arvestada iga hoonet projekteerides ning mis oli lahutamatu osa stalinistliku linna kujundusest.

Ruudustikul põhinev tänavavõrk moodustas korrapäraseid ristkülikukujulisi kvartaleid, mis stalinistlikus linnas olid kuni 10 korda suuremad kui oli varasemalt tavaks olnud. Tüüpiliselt hoonestati kvartalid perimetraalselt, nii et nende sees tekkis poolavalik hooviruum – ühine kõigile kvartali elanikele ning hästi jälgitav seda ümbritsevate majade akendest. Majade teineteisest kaugel paiknemise tõttu oli tänavalt hoovidesse küll võimalik pilku heita, kuid otsest juurdepääsu piirasid hoonetevahelised piirdeaiaid.

Kohtla-Järve stalinistlikes piirkondades on algne **rangelt geomeetriline tänavavõrk** säilinud muutumatuna. Seda peaks käsitlema olulise väärtusena selle ajastukohasuse ning terviklikkuse tõttu.

Mahud ja arhitektuur

Arhitektuurse stiilina valitses stalinismi ajal neoklassitsism, kitsamalt nimetatud ka stalinistlikuks klassitsismiks. Neoklassitsism on olemuselt idealistlik, mistõttu sobis sotsialistliku püüdlusega luua ideaalne linn. Neoklassitsistlikus teoses on oluline kaanoni järgimine, teos on normistiku suurepärase valdamise väljenduseks. Kunstnik on koolitatud meister, kes valdab kaanoni ning käsitleb seda igas oma töös kordumatus võtmes. Uudsus, eneseväljendus ning improvisatsioon on neoklassitsismile võõrad.

Stalinistlikku klassitsismi ei käsitleta eraldi arhitektuurse stiilina, vaid võimu realiseerimise meetodina. Ehituses väljendus stalinistlik lähenemine massidele kombinatsioonina paraadsest monumentalismist, patriootlikust dekoratsioonist ning rahvuslikest motiividest. Ehitusprojektid koostati ühtselt tervetele piirkondadele linnas; ehitamine toimus valdavalt tüüpprojektide alusel, nii et kujunes stiililiselt ja mahuliselt ühtne, kindlate reeglite järgi liigendatud keskkond.

⁵ Kostof, S., *The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History*, Boston 1991

Suuremad hoonemahud olid kasutusel asukoha või funktsiooni tähtsuse rõhutamiseks, sama rolli täitis ka stukkdekoor. Dekoratsioonielementidest võis välja lugeda hoone funktsiooni või elanikkonna sotsiaalse staatuse.

Lisaks hoonetele ja haljastusele olid ühtse linnakeskkonna kujundamisel olulisel kohal ka väikevormid, mille roll linnaruumis oli rõhutada ja tõsta hoonete, väljakute, parkide mõjusust. Väikevormide kujunduse puhul kehtisid üldised neoklassitsistlikud põhimõtted: allutatud kaanonile, reeglipärasus, sümmeetria, kooskõla, terviklik nägemus. Soositud elemendiks oli porskkaev.

Tänu kindlale hierarhiale tänavate struktuuris ning hoonestuses ja ehituses kasutatud tüüplahendustele tekkis stalinistlikus linnapildis **arhitektuur-mahuline ühtsus**, mis praegusajani säilinuna väärib miljööväärtuslikuna käsitlemist ning edasist alal hoidmist. Stalinistlikku linnamiljööd loovateks elementideks on

- hoonete paiknemise rütm,
- tänavapildi ühtsus,
- kvartalite perimetraalne hoonestatus,
- ehitusjoone ühtlus,
- ühtne kindlate üleminekutega korruselisus,
- tüüpprojektide järgi ehitatud hoonete üheilmelisus (sh akende ühtne jaotus ning proportsioonid),
- katusetüübi ühtlus,
- fassaadid,
- stukkdekoor.

Haljastus

Haljastus oli stalinistlikus linnaplaneerimises väga oluline element. Rohelust ei olnud 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse hoogsalt industrialiseeruvates linnades just palju, niisiis sai roheluse linna toomisest sotsialistide töövahend ja argument kapitalistlikele linnadele vastandumisel ning sotsialistliku linna elukeskkonnale olulise väärtuse lisamisel. Rohelus võrdsustati ülima heaoluga ning sotsialistlike linnade kavandamisel pöörati haljastusele suurt tähelepanu, see domineeris sageli tähtsamatel kohtadel linnas. Ideoloogiliselt oli rohelusel linnas lisaks töölisparadiisi loomisele ka elanikkonna ilumeelt hariv eesmärk – sotsialistlik linnakodanik pidi oskama märgata ja hinnata ilu ning kunsti, mis oli seatud kogu riigi ülesehitamise aluseks.

Roheluse tähtsus muutus eriti oluliseks sõjajärgseil aastail, see oli lihtne vahend tööliste vabariigile paradiisiaia välimuse andmiseks. Pealegi nähti parkidel linnakeskkonnas olevat mitmeid kasulikke omadusi: pargid puhastavad linnades õhku; võimaldavad linlastele kultuurilist puhkust; tõstavad linna arhitektuurilis-kunstilist ilmet; summutavad müra ja võimaldavad linnahaiglatele, koolidele, teadusasutustele ja uurimisinstituutidele vajalikku vaikust ja rahu; maskeerivad ja kaitsevad linna sõja-aja õhurünnakute puhul; takistavad kahjutule levimist; maskeerivad inetuid ehitisi jne. Ratsionaalsest aspektist lähtudes oli haljastus kiire ja lihtne moodus varjata sõjapurustusi ning viletsust.

Lisaks parkidele kasutati haljastust ka tänavapildis - alleed ja tänavad ääristati mõlemalt poolt puuderiviga, suuremate alleede keskele paigutati haljastusriba kõnniteede, pinkide, porskkaevude ning lillepeenardega. Haljastuse kavandamine kuulus lahutamatu iga hoone projekteerimise juurde. Stalinistlik haljastus oli

hoolikalt kujundatud, põhines reeglipäral, sümmeetrial ja kontrastil, arvestas tekkivat tervikut ning kooskõla arhitektuursete ansamblitega. Kasutusele võetud haljastusstiili hakati nimetama arhitektooniliseks, kuna see järgis arhitektuuris aluseks olnud printsiipe. Arhitektooniline pidi rohealade kujundus olema eeskätt hoonete läheduses.

Nagu linnaplaneerimises ja ehituses üldse, valitses ka stalinistlikus pargikunstis kindel hierarhia, mis põhines eelkõige haljasala kasutuseesmärkidel. Skväärid ja puisteed olid selles hierarhias mõeldud lühikeseks puhkuseks, suured rahvapargid aga vaba aja või tervete päevade veetmiseks. Esimeseks kujundusreeglis pargikunstis oli alleede ühetaolisuse printsiip, mida järgiti ka puude liigi valikul. Puisteede kesksete roheribade rajamisel kasutati sageli murualade ääristamist hekkide ning kõrgemate puudega, luues haljastuse sees omaette vaatekoridore. Haljastuse reeglipärase ilme säilitamiseks kasutati stalinistlikus linnaruumis puuvõrde tagasilõikamist.

Stalinistliku haljastuse väärtuseks linnaruumis on selle reeglipärasus ja läbimõeldus, kooskõla hoonestusega: **haljastuse arhitektoonilisus**. Kohtla-Järvel on plaanijärgset haljastust üsna palju säilinud, kuigi hekid ja puud on kohati pügamata ning haljastuse üldilme on kaotanud oma algupärase ranguse.

2.3 Kohtla-Järve linnaehituslik kujunemine

Kohtla-Järve linna kodulehelt www.kjlv.ee

Kogumikust „Eesti Arhitektuur“ III, toimetaja Villem Raam, kirjastus Valgus, 1997

Raamatust „Eesti 20. sajandi arhitektuur“, Mart Kalm, Tallinn, 2001

Kohtla-Järve asula ja linna kujunemine on eelkõige seotud põlevkivi kaevandamisega, mis algas I Maailmasõja ajal. Enne seda kasutati ala põllumajanduslikul otstarbel, maad kuulusid mitmele mõisale (Kohtla, Sompalinn, Järve jt). Praegune Kohtla-Järve on liitlinn, mis koosneb mitmest eraldi osast: Kohtla-Järve (algne töölisasula ehk Vanalinn, Järve ja Käva), Kukruse, Ahtme (Uus-Ahtme ja Vana-Ahtme), Sompalinn, Viivikonna ja Sirgala ning Oru. Liitlinn moodustati 1960. aastal. 1960-1991 kuulusid selle koosseisu ka praegu iseseisvad Jõhvi linn ning Kohtla-Nõmme koos Kohtla asulaga, mis tänapäeval moodustavad Kohtla-Nõmme valla. Kuni 1994. aastani kuulusid Kohtla-Järve liitlinna halduskonda ka nüüdsed iseseisvad linnad Püssi ja Kiviõli.

Esimene põlevkivikaevandus rajati 1916. aastal praeguse Kohtla-Järve linna territooriumil. Põlevkivi kaevandamise algusaegadel elasid kaevurid ümberkaudsetes taludes ning eraldi asulat ei tekkinud. 1920-ndate aastate alguses avati esimesed allmaakaevandused Kukrusel ja Käval ning tekkis vajadus tööliselamute ehitamiseks. Asula tekkis kohta, kus põlevkivi välja vedamiseks rajatud Kohtla-Kukruse raudtee ristus Tallinn-Narva maanteega. Kohtla-Järve sai oma nime Järve küla ja Kohtla mõisa järgi, millele Järve küla enne kuulus. 1922. aastal alustati Kohtla-Järvel esimese põlevkiviõli tehase rajamist, mis omakorda hoogustas asula arengut. Elamuehitus toimus A. Soansi üldplaani järgi põlevkivitööstusest idas, praeguse Vanalinna kohal. Hooned paiknesid hajusate gruppidega, mille vaheline ala oli korterite juurde kuuluvateks aiamaadeks jagatud. Kohtla-Järve algusaegade tööliselamute piirkonnad (Lilleküla, Õlivabrikute- ehk Suitsuküla, Sikuküla, Kooliküla) ei ole säilinud. Alles on aga algselt töölistele mõeldud, kuid tegelikkuses ametnike ja juhtivtöötajate elukohaks saanud Siidisuka piirkonna omapärased piki katuseharja poolitatud

paarismajad (arhitekt E. Habermann). Siin oli iga maja ümber oma aed ning kvartali keskel asus park. Terviklik omaette väikeasula tekkis Käva kaevanduse juurde, esimesed tööliselamud ehitati ka Kukrusele.

Nõudlus põlevkiviõli järele kasvas 1930-ndate aastate teises pooles ning Kohtla-Järve vahepeal soikunud kasv jätkus. Uued 2-korruseliste majadega elurajoonid kerkisid Vahekülla, praeguse Kaevuri tänava äärde ning asula põhjaossa Pavandusse, praegusele Tehase tänavale. Samal ajal järgul rajasid britid Kohtla-Nõmmele põlevkiviutmise katsefabriku, mille juurde omakorda tekkis asula. Kohtla-Järvel elas enne II maailmasõda juba 4500 inimest.

Pärast II maailmasõda jätkus üldise stalinistliku industrialiseerimise vaimus 1945. aastal põlevkivil baseeruva tööstuse ning tooraine kaevandamise areng Kohtla-Järvel ning selle ümbruses. Kogu piirkonda hakati nägema ühtse tööstusaglomeratsioonina, mis pidi saama tooraine baasiks Leningradi gasifitseerimisel. Projekteerimisinstituudi „Giprošaht“ Leningradi osakonnas valmis „Kohtla-Järve – Ahtme tööstusrajooni hajutamise skeem“.

1946. aastal sai Kohtla-Järve töölisasula linnaõigused. Seni ehitistest vabale alale 2-kilomeetrise sanitaarkaitsetsooni kaugusele põlevkivitöötlemise kombinadist kerkis NSVL Rasketööstuse Ministeriumi projekteerimistrusti „Lengorstroi projekti“ arhitektide I. Pissareva, E. Vitenbergi ja F. Kirzideli 1947. aastal koostatud generaalplaani järgi Järve ehk Sotsialistlik linnaosa. Üheaegselt Kohtla-Järvega arendati Kukruse asulat ning rajati täiesti uued elamupiirkonnad Ahtmes ja Sompas. Vana-Ahtme ehitati sõjajärgseil aastail Ahtme Soojuselektrijaama (SEJ) lähedusse avariipersonali majutamiseks. Ehitus kestis 1955. aastani, valmis terviklik teenindushoonetega elamupiirkond. Uus-Ahtme ja Sompalinnade ehituseks tegid generaalplaanid „Giprošahti“ Leningradi osakonna arhitektid. Kõigi generaalplaanide järgi ehitatud asulate üldskeemid järgisid ajastule iseloomulikku klassitsistlikku traditsiooni korrapärase tänavavõrgu ning domineeriva keskteljega. Neist kõige täielikumalt teostus ideaalse sotsialistliku tööstuslinnana Järve linnaosa Kohtla-Järvel. Majad olid üldiselt madalad, 1-2-korruselised, paigutus suhteliselt hõre. Kesktelge ja peaväljakut ääristasid kõrgemad, 3-4-korruselised hooned; kesktelg omas funktsionaalselt olulist algus- ja lõpp-punkti. Tähtsal kohal oli haljastus; maju ehitati valdavalt üleliiduliste tüüpprojektide järgi.

Uued, 1950-ndatel aastatel tehtud generaalplaanid valmisid juba Eestis. Ahtmet ja Jõhvit, mida siiani oli arendatud eraldiseisvatena, hakati käsitlema ühtse funktsionaalse tervikuna. Vastavas suunas arenes territoriaalselt ka elamuehitus Ahtmes, mis järgnevatel aastakümnetel jooksul täienes Iidla ja Tammiku 5- ja 9-korruseliste elamute piirkondadega. Kavandatust valmis siin 85%, lõplikult jäi välja ehitamata ühiskondliku elu keskus. Selle puudumist kompenseerib Jõhvi linna lähedus.

Jõhvi oli saanud linnaõigused juba 1938. aastal ning kuni Nõukogude aja saabumiseni peale II maailmasõda ei olnud seotud põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega. Seoses Kohtla-Järve liitlinna loomisega 1960. aastal kaotas Jõhvi küll oma linnaõigused, kuid muutus uue aglomeratsiooni funktsionaalseks keskuseks, kuhu rajati kaubamaja, kultuurihoone jmt.

Kohtla-Järve Järve linnaosa 1955. aastal V. Tippeli tehtud uus generaalplaan nägi ette elamupiirkondade laiendamist kontsentriselt põhja, ida ja lõuna suunas. Jätkus ennesõjaaegne tava eraldada igale korterile aiamaa. 1960-ndatel aastatel juurdunud vabaplaneeringu põhimõtete järgi rekonstrueeriti 1970-ndatel aastatel senised „soome majade“ ehk ajutiste barakkide piirkonnad 5- ja 9-korruseliste tellistest suurelamutega. 1969. aasta generaalplaanide järgi valmisid Põhja ja Lõuna mikrorajoon, viimane rajati 1968. aastal suletud Kukruse kaevanduse kohale. 5- ja 9-korruselised hooned ehitati, nagu ka teistes suurelamurajoonides, Tartu ja

Töö nr 1056/08

Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade miljööväertuslike
hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

23

Narva EEKi tüüpprojektide järgi. 1930-ndatel aastatel tekkinud Kohtla-Nõmme
asula kujunes peale liitlinnaga ühendamist 1960. aastal Kohtla-Järve
eramuehituspiirkonnaks.

2.4 Kohtla-Järve stalinistliku linnaruumi kirjeldus ja analüüs

Linna plaanistruktuur koosneb linnaruumi elementidest (nt tänavad, väljakud, hooned, puud jne) ning nende vahelistest seostest (nt paiknemisest teineteise suhtes)⁶. Linna plaanistruktuuri kirjeldades võib minna pisidetailideni; antud juhul on alamstruktuuride kirjeldused jagatud eraldi peatükkide alla (ptk 2.4.1-2.4.3): tänavavõrk, hoonestus ning haljastus ja väikevormid. Erinevatest linnastruktuuri elementidest tekkivad tervikud on nimetatud ja kirjeldatud eraldi peatükis (ptk 2.4.4). Vajalikud üldistused struktuurielementide omavaheliste seoste ning linna, linnaosade ja stalinistlike piirkondade kui eri tasandi tervikute kohta on tehtud erinevates peatükkides teksti sees; Kohtla-Järve linnaruumi kui terviku olulisemad punktid on välja toodud eraldi peatükis (ptk 2.4.5).

2.4.1 Tänavavõrk

KUKRUSE LINNAOSA

Kukruse asula paikneb Kohtla-Järve Järve linnaosa ning Jõhvi linna vahel Tallinn-Narva maanteest (nii vanast maanteest kui praegusest) kirdes, jäädes tervenisti ühele poole maanteed. Tallinn-Narva maantee on Kukruse asumi arteriks ja juurdepääsuteeks ning samal ajal eraldab seda kunagistest kaevandusaladest asulast lõunas, mis olid asula tekkepõhjuseks ning tööandjaks. Kirdest piirab Kukruse linnaosa Pühajõgi, kuid linnaline keskkond ei ulatu jõeni mitte kusagil.

Linnaosa põhiplaan koosneb neljast maanteega paralleelsest pikiteljest ning neid ühendavatest risttänavatest. Tänavad ristuvad stalinismiperioodi planeeringutele omaselt täisnurga all, moodustades üldplaanis ristkülikukujuliste asumipikitelgesid rõhutavate kvartalite võrgustiku. Teisipidi ehk lühema küljega pikitelje suunas on enamasti paigutatud need kvartalid, mida on tahetud rõhutada (nt esindushoonete kvartalid). Kukrusel on selliseks rõhutatud kvartaliks ning keskseks dominandiks koolihoone koos ümbrusega.

Kukruse pikitelgedest tõuseb laiema ning hoonestusega rõhutatuna esile maanteele lähim Lehe tänav, millele risttänavatest vastab keskse dominandi kompositsiooni kuuluv Mäe tänav. Lehe tänav on rõhutatud Kukruse väheste stalinismi ajast pärinevate kahekorruseliste korterelamutega nii pargipoolses kui ka teises, keskusest kaugemas otsas. Selle tänava ülesandeks on olla asumi keskseks teljeks, n.ö. sisemiseks arteriks, kuhu koondub asumisisene elu. Lehe tänav ühendab omavahel kunagist olulist transpordiliini Paate tänavat (praeguste Lehe ja Paate tänavate ristmiku kohal asus esimese põlevkivikaevanduse stollisuuve ehk sealt toodi maapinnale lahtimurtud kivim), linnaosa parki, keskset dominantide ehk Kukruse endise koolihoone ansambli ning kagupoolsemaid elamualasid. Mäe tänav on osa keskse dominandi ehk koolihoone ansamblist, ühendades Tallinn-Narva maanteed koolihoone ja asumisisemise arteri Lehe tänavaga ning luues suurejoonelise avatud vaate ühetaoliste madalate elamutega ühtlaselt hoonestatud maantee äärest kooli poole. Koolihoone ees moodustub stalinismile tüüpiline hoonestusega piiratud väljak, mis rõhutab peamist

⁶ Hansar, L., „Miljööväärtused linnas“, Keskkonnaministeerium 2004

dominanti (kooli). Viimase taha on ilmselt kavandatud tüüpiline tänavate pärg, millest on välja ehitatud vaid üks pool – praeguse Õne tänava diagonaalne osa.

Kukrusel puuduvad stalinismile iseloomulikud suurejoonelised jalakäija-suunitlusega puiesteed või ei ole need säilinud. Praeguseks on puudealleega ääristatud osaliselt vaid Lehe tänav. Tänavate ääres puuduvad üldjuhul kõnniteed, tänavad on asfalteeritud, kohati eraldab hoonestust sõiduteest haljasriba.

Kahjuks ei ole käesoleva analüüsi autoritele kättesaadav originaalne II maailmasõja järgne Kukruse asumite planeeringulahendus, mistõttu ei ole võimalik hinnata kavandatu teostumise ulatust ning täpsust.

AHTME LINNAOSA

Ahtme asula tekkis 5-6 kilomeetrit Jõhvi linnast lõuna poole Ahtme soojuselektrijaama ning kaevanduste teenindamiseks; praeguseks on Ahtme ja Jõhvi peaaegu kokku kasvanud. Asula struktuuri on kujundanud kaevanduste ning soojuselektrijaama vahelised ühendused ning raudteed. Ahtme linnaosa koosneb omakorda mitmest piirkonnast: Vana-Ahtme, Ahtme, Puru, Iidla ja Tammiku. Stalinistlikust perioodist pärinevad neist kaks: Vana-Ahtme ning Puru. Kuna nad ei asu lähestikku, vaid neid eraldab ligikaudu 2 km maantee- ja raudteearset tühermaad, siis tuleb neid plaanstruktuuri seisukohast ka eraldi analüüsida.

VANA-AHTME ASUM

Vana-Ahtme planeeringu struktuur rõhutab praegust Ahtme maanteed kui keskset telge ja arterit. Asum paikneb mõlemal pool maanteed, rõhuasetusega maanteest ida suunas, kus Viru ja Estonia kaevandusi Ahtme soojuselektrijaamaga ühendava raudtee ning Ahtme maantee vahel paiknevad põhilised elamualad. Mõlemal pool asumit maanteega lõikuv raudtee moodustab Vana-Ahtme kohal justkui tasku, millesse asum on paigutatud. Raudtee eraldab elamualasid ühtlasi sellest teisest poole jäävatest tööstusaladest, sh Ahtme soojuselektrijaamast, mille teenindamiseks asum rajati.

Vana-Ahtme põhistruktuuri moodustavad kaks pikitelge: Ahtme maantee ning Ritsika tänav, mis lõpuosas pöörduv täisnurga all, ühendades kahte telge omavahel. Telgi ühendavateks risttänavateks on ka Väike põik ning Sõnajala tänav. Esinduslikuma arhitektuuriga ning suuremate mahtudega on rõhutatud asumite peatelge Ahtme maanteed, selle ääres, lääne pool maanteed paiknevad ka esindushooned: endine kultuurimaja „Energia“ ning haigla. Kultuurimaja ees moodustub Ahtme maanteel lai ristmik, mis on asumite väljakulaadseks sõlmpunktiks, luues avaraid vaateid erinevates suundades piki ristmikule suubuvaid tänavaid. Igapäevaelus olulised teenindusasutused nagu saun, kauplus jmt on ajastule tüüpiliselt paigutatud peamisest liiklussoonest kaugemale, Vana-Ahtme puhul asumite teise pikitelje ehk Ritsika tänava äärde.

Stalinistlikud suured kvartalid ida pool Ahtme maanteed on liigendatud pisemate kvartalisestest tänavatega, hõlbustamaks ligipääsu. Asumite põhjaosas moodustub kitsastest tänavatest omapärase struktuuriga Hobuseraua kvartal, kus madalad paarismajad paiknevad poolkaares ümber kvartali keskel asuva haljasalaga ümbritsetud lasteaiahoone; hoonekaare sirget serva ääristavad kahekorruselised korterelamud. Ahtme maanteest läänes kultuurimaja kõrval moodustab ovaalse struktuuri barakitüüpi paariselamutega ääristatud Lasteaia tänav.

Kõik Vana-Ahtme tänavad on asfaltkattega ja enamasti kõnniteeta, viimane on olemas peatelgede ehk Ahtme maantee ning Ritsika tänava ääres. Mastaapseid alleesid, kujundatud väljakuid ning diagonaaltänavatega rõhutatud keskseid dominante linnastruktuuris, mis on stalinistlikule linnaplaneerimisele omased elemendid, Vana-Ahtmest ei leia. Iseloomulik on siiski sõidutee eraldamine kõnniteest ja hoonestusest haljastuse abil: Ritsika tänavat ääristavad hekid, Ahtme maanteed, Väikeste põiku ja Sõnajala tänavat katkendlikud puudered.

Käesoleva analüüsi teostajate käsutuses ei ole Vana-Ahtme algset planeeringulahendust, mistõttu ei ole võimalik analüüsida valmishitatu vastavust algpärasele stalinistlikule plaanile.

PURU ASUM

Puru asum rajati pärast II maailmasõda Jõhvit ning Ahtme soojuselektrijaama ühendava raudteeharu äärde. Lõuna poolt piiras uut elamuala teine raudteeharu – Viru kaevandust ning Ahtme soojuselektrijaama ühendav haru. Algse plaani kohaselt pidi asumi plaan põhinema ristküjulisel kahe teljega lahendusel, kus telgede ristumiskohal pidi asuma keskväljak. Plaanist on tegelikkuses teostunud vaid väike osa (ligikaudu viiendik) ning esialgne kavandatud sümmeetria ning lõpetatus ei kajastu tänapäeva linnaruumis. Üldplaaniilt kulgeb praegune Puru asum piki Jõhvi viivat raudteed; selle tänavavõrk koosneb kolmest raudteega paralleelsest pikiteljest: Ahtme maanteest, Jaaniku ja Sõpruse tänavast, ning neljast pikitelgesid ühendavast risttänavast: Tervise, Lehola, Kandle (jaguneb Mardi ja Kadri tänavaks) ja Altserva tänavast. Asum jaguneb korrapärasteks raudteega paralleelselt kulgevateks ristkülikukujulisteks kvartaliteks. Üldist reeglipära mitmekesistab spetsiaalne kitsas koolikvartal Mardi ja Kadri tänava vahel. Diagonaal- ja kaartänavatega rõhutatud lahendusi Puru asumis ei leidu (vana plaani kohaselt on nende kasutamine siiski kavas olnud).

Esialgelt Puru asumi plaaniilt on valminud pool ühest kavandatud põhiteljest – Jõhvi-Ahtme soojuselektrijaama raudteega risti paiknev Lehola tänav, mis täidab oma kavandatud eesmärgi, olles Puru asumi keskseks tänavaks, mille ääres paikneb enamus teenindusasutustest. Keskteljel on stalinismile kohaselt kaks sõidurada teineteisest haljasribaga eraldatud ning see on mahuliselt ja arhitektuuriliselt esile tõstetud. Pikitelgedest on tähtsaim Ahtme maantee, mis on peamiseks ühendusteeks teiste Ahtme asumitega ning Jõhvi linnaga. Praeguses linnaruumis, kus Ahtme keskosa ning valdav elanikkond on koondunud Puru asumist üle raudtee jäävasse Iidlasse, on Ahtme maantee Purus tugev dominant, pöörates algse kontseptsiooni pahupidi. Vana linnaplaani kohaselt pidi domineerivaks pikiteljeks olema Lehola tänavale sarnane haljasribadega puiestee, mis oleks kulgenud praegusest Sõpruse tänavast veelgi edela poolt ning jäänud seega Ahtme maanteest vastassuunas. Nii ongi, et Puru asumis on mahuliselt ja arhitektuuriselt mitmekorruseliste korterelamutega rõhutatud Sõpruse tänav kui plaani kohaselt kesksele pikiteljele lähem, kuid tegelikkuses käib elu piki Ahtme maanteed ja Jaaniku tänavat, mille vahele jäävad madalad paariselamud.

Suured Stalinistlikud kvartalid on sageli liigendatud väikeste kvartalisestest juurdepääsuteedega, mis, samamoodi nagu tänavadki, on kõik asfalteeritud. Kõnniteed on stalinismile kohaselt sõiduteest haljastusega (hekiga või puudealleega) eraldatud ning samuti asfalteeritud. Liiklusarteriks olev Ahtme maantee on paariselamute läheduses dubleeritud, nii et väiksem paralleeltänav on maanteest haljastusega eraldatud ning mõeldud kergliikluseks ja kohalikele elanikele elamutele ligipääsuks, üldist autoliiklust sellel tänaval ei toimu.

SOMPA LINNAOSA

Sompa asum rajati Sompa kaevanduse tööliste kaevandusest Jõhvi viiva maantee äärde. II maailmasõja järgse linnaplaani kohaselt pidi uus asum keerduma ümber maantee, selle linnaline keskus pidi jääma asumi Jõhvi poolsesse otsa. Esialgsest plaanist on teostunud ligikaudu viiendik – kõige läänepoolsem osa; planeeritud linnalise keskuse ehituseni, mis pidi asuma idaosas, ei jõutudki. Sompa on tegelikkuses laienenud hoopis lääne ja edela suunas Järve linnaosa ning Püssi linna poole viiva maantee, lähemale Sompa kaevandusele.

Sompa asumi kompaktse tuumiku moodustab siiski stalinistlikust perioodist pärinev osa, mis asub Jõhvi tee ääres, Sompa kaevandusest põhja poole suunduvast raudteeharust ida pool. Stalinistliku planeeringuga ala paikneb mõlemal pool maanteed, kuid suurem osa sellest jääb maanteest põhja poole. Kuivõrd esialgsest plaanist on valminud vaid väike osa, ei teki piki maanteed välja venitatud üldmuljet (mis oli plaanis), asum on koondunud üsna kompaktset ümber Jõhvi maantee ühe kurvi. Ala pikitelgedeks on Ülase (Jõhvi viiv maantee) ning Aruserva tänav. Neile on paralleeliks veel Oblika tänav, mis piirab maanteest (Ülase tänavast) lõuna poole jäävaid kvartaleid. Tänavavõrk on korrapärane ning järgib üsna täpselt algset planeeringut. Erinevuseks stalinistliku linnaplaani ja tänapäeva struktuuri vahel on vaid kultuurimaja paiknemine – see esinduslik dominant, mis praegu asub Kelluka tänava lõpus, oli algsest planeeritud Kanarbiku tänavale, kohta, kus nüüd algab aiamaade piirkond. Vanalt plaanilt ei leia ka kvartaliseseid juurdepääsutänavaid. See võib tuleneda käesoleva analüüsi tegemisel kasutatud vana plaani üldistatusest, sest näiteks sümmeetrilised kvartaliseseid ringtänavad (Tarna tänav Sompas) on olnud stalinistlike planeeringute puhul tavapärased.

Rõhutatult laiad on asumi pikiteljed: keskne Ülase tänav ning kultuurimaja esine Aruserva tänav (Terase tänavast Kannikese tänavani), samuti pikitelgesid ühendavas osas alleedega kujundatud risttänavad Betooni ja Kelluka. Omapärase kiilu, mille teravik suundub kultuurimaja esisele platsile, moodustavad Tuule ja Aruserva tänav. Kultuurimaja on stalinistlikule traditsioonile omaselt rõhutatud avara roheline ääristatud vaatega (piki Kelluka tänavat) ning madala haljastusega pikitud lageda väljakuga hoone ees. Tavapärasest sümmeetrilist diagonaalide ning kaartänavatega pärga hoone tagaosas ei moodustu, see on küll aimatav (Tuule tänava diagonaal ja Betooni tänava kaar), kuid poolik ja hajus.

Sompa tänavavõrku iseloomustab tänavate laiuse muutumine – sama tänav on sageli eri lõikudel erineva laiusega, olenevalt teiste oluliste tänavate või hoonete lähedusest (Aruserva, Kelluka, Betooni). Teenindusasutused on Sompas koondunud keskse liiklustelje ehk Ülase tänava äärde. Kõik tänavad, nii suuremad kui väiksemad, on asfalteeritud. Laiematel tänavatel on olemas ka kõnniteed, mis tüüpiliselt on sõiduradadest haljastusega eraldatud.

JÄRVE LINNAOSA

Kohtla-Järve Järve linnaosa põimub ümber endise Tallinn-Narva maantee (praegune Järveküla tee), kulgedes piklikuna mõlemal pool maanteed. Suurem osa asumist jääb vanast maanteest põhja poole. Järve asumiga kokkukuuluvaks loetakse ka Käva asum, mis asub Järvest paar kilomeetrit lõuna pool kaevandustesse viiva maantee ning raudteeharude ääres. Stalinistliku linnastruktuuri analüüsis käsitletakse neid siiski eraldi.

JÄRVE ASUM

Järve asumi II maailmasõja järgne generaalplaan kujutab pikitelgedel põhinevat põlevkivitööstuse juurest mööda Tallinn-Narva maanteed itta sirutuvat korrapärase planeeringuga terviklikku asulat. Põlevkivitööstuse vahetusse lähedusse, nn Vanalinna piirkonda elamualasid ei rajatud, piirduti administratiivhoonetega. Tööstustsooni ning suuremate elamualade vahele jäi kohustuslik puhvertsoon, kuhu stalinistlikud planeerijad kavandasid suure linnapargi (Rahvapark). Elamupiirkonnad on koondatud asumi idaosasse. Vana generaalplaani järgi pidi Järve keskus asuma Tallinn-Narva maantee ning sellega paralleelselt kulgema pidanud raudtee vahel ning ümber. Kavandatud raudteed aga täies pikkuses välja ei ehitatud (see lõpeb praeguses Pavanduse jaamas), mistõttu Järve asumi stalinistliku osa raskuseks on koondunud lõuna poole Järveküla tee (end. Tallinn-Narva mnt) lähedusse.

Esialgsest linnaplaanist on täielikult teostunud ligikaudu pool, üldine tänavastruktuur ning kvartalijaotus on äratuntav veelgi suuremal alal. Täielikult on jäänud välja ehitamata Järveküla teest lõunasse planeeritud stalinistlikud kvartalid. Nende asemele on kerkinud hilisemad massehituseaegsed kortermajad (sh Lõuna mikrorajoon).

Järve asumi keskseks arteriks oli planeeritud ning on ka tegelikkuses endine Tallinn-Narva maantee (Järveküla tee), vaatamata sellele, et praegune Tallinn-Narva maantee kulgeb hoopis mõned kilomeetrid põhja poolt ega läbi enam linna. Järveküla teele sekundeerib teise olulise pikiteljena 50 m laiune endine Võidu puiestee (praegu Keskallee). Kahe peamise telje vahele jääb keskse dominandina kavandatud administratiivfunktsiooniga endine Rahu väljak (praegu Keskväljak). Olulisel kohal on kompositsiooniliselt ka Võidu puiestee algus- ning lõpp-punktid: idapoolne Teatri väljak ning läänepoolne Rahvapargi algusesse peitunud kultuurikompleks (kultuurimaja, pioneeride palee, muuseum-teater, raamatukogu, vabaõhulava). Nii Rahu kui Teatri väljak on rõhutatud diagonaaltänavatest ning neid ühendavast tänavakaarest pärjaga, samuti on mõlemale suunatud avar vaade (vastavalt piki Vahtra tänavat ja Keskallee). Rahvapargi alguses asunud kultuurikompleksi täielik lahendus ei ole säilinud. Siiani on kasutuses kultuurimaja ning endine pioneeride palee (praegu koolinoorte loomemaja). Kultuurimaja ees ning ümbruses on osaliselt säilinud esialgsed haljastusega rõhutatud teede-tänavate ning väljakute kompositsioonid. Kultuurikompleksiga teede ja väljakute süsteemi kaudu ühenduma pidanud spordikompleks lõuna pool Tallinn-Narva maanteed ei ole säilinud või ei ole seda sellisena rajatudki. Funktsionaalselt on algne planeering siiski jõus – kavandatud piirkonnas asub tänapäeval spordihoone ning väike staadion. Ka A. Soansi kujundatud Rahvapark, kuhu suunab jalutaja-suunitlusega Keskallee, on üldjoontes säilinud, kuigi veidi räämas ning korrapäratu haljastusega.

Ilmekas on Järve asumi selge lõpetatus pikisuunal – nii läänes kui idas kaarduvad maanteed ja tänavad, lõigates läbi pikitelgede kulgemise. Lääne poolt markeerib linna lõppu endise Tallinn-Narva maantee (praeguse Järveküla tee) kaarjas pöördumine põhja suunas ning selle harutee (praegune Kauba tänav) kaardumine lõunasse tööstusalale. Idas pidi linnapiir tulema samuti kaarjas, alustades keskust piirava Pärna tänava kaarega ning jätkates laiema paralleelkaarega linna äärealadel. Idapoolne struktuur on praeguses linnapildis jälgitav vaid osaliselt, kuna Järveküla teest lõuna pool ei ole linna ülesehitamisel järgitud stalinistlikku struktuuri. Selge kaare joonistab praeguses tänavavõrgus Pärna tänav, millele sekundeerib Karla tänava kaar. Viimane, välimine kaar, pidi tegelikult kulgema

veelgi kaugemalt ning olema rõhutatud, kuid põhijoontes on selle olemasolu Karla tänava näol aimatav.

Järve tänavastruktuur moodustab enamasti riskülikukujulisi kvartaleid, mis stalinistlikule linnaplaneerimisele omaselt rõhutavad oma asetusega pikitelgesid. Tavalist korrapära on „rikutud“ kompositsiooniliste dominantide piirkonnas, kus diagonaal- ning kaartänavad moodustavad kolmnurkseid, trapetsikujulisi jmt kvartaleid. Stalinismile omaseid suuri kvartaleid jaotavad osadeks kvartalisised pisemad tänavad, mille planeering on kas korrapärane (Ringi tn, Kalevi-Tuuslari-Keskallee kvartal) või korrapäratu (nt Vahtra tänavast ida poole jäävates kvartalites).

Stalinistliku linnaplaneerimise põhimõtete kohaselt oli linna keskseks liiklusteljeks läbiv maantee või magistraaltänav, millele sekundeeris vaikselt liiklemiseks, kuid linna sisemise elu koondamiseks mõeldud paralleelne telg. Järvel on see põhimõte hästi jälgitav – kiireks liiklemiseks ning transiidiks mõeldud Järveküla teele vastandub Keskallee, kus eri suunas kulgevad sõidurajad on teineteisest eraldatud jalakäijatele mõeldud haljastatud alaga, mille keskne jalutusrada läbib väikesi pinkide, puskkaevude ning skulptuuridega rõhutatud väljakuid. Sellised rahvapromenaadid on stalinistlikes linnades tavapärased, need on mõeldud puhkehetkeks ning ühendavad enamasti olulisi avaliku funktsiooniga hooneid/paiku. Järve puhul asus Võidu puistee (Keskallee) promenaadi idapoolses otsas tööliste vaba aega kultuurselt sisustava ideoloogilise märgina kino „Pobeda“ (praegune turuhoone), läänepoolses otsas aga roheline paradiisina Rahvapark koos kultuurikompleksi ning kaugemas lõpus Eesti Vabariigi ajast pärineva Vanalinnaga. Võidu puistee promenaad katkeb sümboolselt Rahu väljaku kohal, et vabastada vaade ja ligipääs asumi administratiivsele keskusele. Praeguses linnastruktuuris on kogu Keskallee kompleks hästi säilinud, kuigi haljastus on välja kasvanud ning katkendlik, vaated kinni kasvanud ning olulisi pause rõhutavad väikevormid osaliselt hävinud (Rahu väljakut markeerivad puskkaevud Keskalleel on siiski juba taastatud). Kinost on saanud turuhoone, selle esisest Virulase (endine Teatri väljak) väljakust parkimisplats ning linna ühistranspordiliinide sõlmpunkt, Keskväljakul (endine Rahu väljak) asub siiani administratiivkeskus – mahuliselt domineeriv 1970-ndate lõpul ehitatud linnavalitsuse (endine partei- ja täitevkomitee) hoone.

Järve linnaosa funktsionaalne keskus asub Järveküla tee ääres, asumi idaotsas, kus paikneb suurem osa teenindusasutustest. Tundub, et algse plaaniga võrreldes on teeninduskeskus nihkunud ida poole, kuna Järveküla tee äärsete läänepoolsete kortermajade esimestele korrustele rajatud äripinnad on tühjad.

Kõnniteed on valdavalt olemas, enamasti sõiduradadest ning ehitusjoonest haljastusega eraldatud. Kõik tänavad on asfalteeritud, kaasa arvatud pargiteed.

KÄVA ASUM

Käva asum oli kavandatud valdavalt madala hoonestuse ning suure kujundatud pargialaga töölisasumiks Järvelt lõuna suunas kulgevate maanteed ning haruraudteede vahel. Dominantse struktuurina torkab II maailmasõja järgselt generaalplaani silma sümmeetriline ning teljeline pargiosa (ei ole rajatud). Elamualade planeering oli märksa tagasihoidlikum. Algse plaani tervikust on teostunud ligikaudu kolmandik, planeeritud elamualadest umbes pool. Kavandatud lääneosa asemel on Käva asum laienenud hoopis põhja ja ida suunas, kuhu on tekkinud suvilate ja aiamaajade piirkonnad.

Käva asumi stalinistliku planeeringuga alal tõmbavad kiilukujuliselt koonduvate põhja-lõuna suunaliste pikitelgede (Ehitajate tee ja Marsi tänav) vahele pehmeid

ühendusi kaarekujulised risttänavad (Päikese, Kuu, Piiri tänav). Niisiis on siin tavaline rangelt korrapärane ja täisnurkne stalinistlik tänavavõrk esitatud veidi mugandatud kujul.

Kompaktset keskuseosa Käval ei teki, domineerivaks teljeks on tiheda liiklusega Ehitajate tee, mille ääres asuvad kahel pool ka stalinistlikud kahekorruselised kortermajad. Ehitajate teest kaugemal on majad madalamad, valdavalt 1,5-korruselised. Tänavad, ka kvartalisised ligipääsuteed ja kõnniteed on asfalteeritud. Ehitajate tee ääres on hoonestus kõnniteest ning see omakorda sõiduteest valdavalt haljasribaga eraldatud.

2.4.2 Hoonestus

Kohtla-Järve stalinistliku perioodi miljööväärtuslike alade hoonestuse kirjeldused on lisatud käesoleva teemaplaneeringu seletuskirja piirkondade alapeatükkidesse (ptk 2.2.1 – 2.2.4), et illustreerida ja põhjendada ilmekamalt seatud kasutuse eritingimusi.

2.4.3 Haljastus ja väikevormid

Stalinismile iseloomuliku arhitektoonilise haljastuse ülesandeks oli rõhutada ja toetada linna plaanistruktuuri, selle mastaapsust, ning luua heaolu linnakeskkonnas. Haljastust kasutati linna kesksetes kohtades nende tähtsuse rõhutamiseks, tänavatel hoonestuse, jalakäijate ja sõidukite üksteisest eraldamiseks, vaadete loomiseks, suurte linnaparkide kujundamiseks. Samuti olid haljastatud perimetraalselt hoonestatud kvartalite sees tekkinud poolavalikud sisehoovid. Nagu linnaplaneerimises üldiselt, valitses ka haljastuse kujundamises korrapära, geomeetria ning sümmeetria. Suurtes linnaparkides kasutati lisaks tavapärasele täisnurksetele ristumistele ka barokselt kaarduvaid kujundeid moodustavaid pargiteid ning romantilisi veekogusid, mis pidid aitama luua täiuslikku vaba aja veetmise paradiisi. Ka haljastuses kehtis kindel reeglipära kõrghaljastuse, hekkide ning madalhaljastuse varieeruvuses. Oluline oli tekkiv tervik ehk kogu linnaruum.

Väikevormid kuulusid samuti stalinistliku linnaruumi tervikusse ning olid vastavalt kujundatud. Dekoratiivseid väikevorme (purskkaevud, skulptuurid) kasutati kesksetes ansamblites tähtsust rõhutavate elementidena. Tüüpiline oli madalate piirdeaedade rajamine korterelamute vahele.

KUKRUSE LINNAOSA

Kukrusel on säilinud kolm kujundatud haljasala: linnapark asumi loodeosas, keskset ansamblit rõhutav haljasala Mäe tänava ääres ning kesksesse ansamblisse kuuluv väljak koolihoone ees. Lisaks ühepoolne puudeallee Tallinn-Narva maantee ääres ning osaliselt säilinudallee Lehe tänaval. Haljasalade algne kujundus on säilinud katkendlikult.

Kukruse linnapark on pikliku kujuga siil linna keskse pikitelje Lehe tänava ääres, Kukruse keskusest kaugemal. Pargiala moodustab ligikaudu pool suurest Kukruse äärekvartalist ning rõhutab oma asetusega pikitelge. Park on kujundatud

kõrghaljastuse ning hekkidega; sarnaselt linnastruktuurile on pargil piki- ja risttelg, mille ristumiskohal tekib väike skulptuuri ning pinkidega rõhutatud väljak. Pinke on kasutatud ka puhkeorvades pargi telgede ääres.

Oluliste hoonete esistel avaratel väljakutel kasutatakse stalinistlikus linnaruumis sageli madalat haljastust – arhitektuuri ja hoone tähtsuse rõhutamiseks ning positiivse kuvandi loojana. Kukrusel on keskseks dominandiks koolihoone, mille esine väljak on hetkel ühtlase murukatttega. Ristkülikukujulist väljakut ääristavate hoonetega paralleelselt kulgevad puuderead, koolimaja nurki rõhutavad suured pöösad. Muruplatsi jagab kaheks pooleks väljaku keskel kulgev jalgtee, mis loob ühenduse Mäe tänava ja kooli vahel. Siin-seal kasvab madalaid pöösaid, Lehe tänava äärde on paigutatud betoonist lillekastid. Võib oletada, et muruväljakut on algselt ilmestanud madalatest hekkidest ja lilleklumpidest või –kastidest moodustatud kujundid. Kindlasti ei ole väljakul peale kahe olemasoleva puuderea kasutatud kõrghaljastust, kuna väljaku põhiidee on luua avar vaade Tallinn-Narva maanteelt piki Mäe tänavat koolimajani.

Koolimaja esist haljasala toetab Mäe tänava äärne väike park. Pargi keskmes on pisike väljak, mida ilmestavad suur keskne lilleklump ning pingid. Haljasala struktuur põhineb geomeetrial – ala ise on ristküliku kujuline, sama kujuga on selle keskel asuv väljak, lisaks jagavad pargi osadeks ristuvad rajad. Pargi haljastus on kujundatud puude, pöösahekkide ning lillekastidega. Teeradasid ääristavad puudeallee on osaliselt säilinud, kohati on neid ka taastatud. Hekid on säilinud katkendlikult, kujundatud mustrid ei ole äratuntavad.

AHTME LINNAOSA

VANA-AHTME ASUM

Vana-Ahtmes puuduvad kujundatud haljasalad või ei ole need säilinud. Satelliidipildilt on aimatav originaalne ümarvormiline sümmeetriline kujunduslahendus kultuurimaja esisel kolmnurksel alal. Praegu on ümbritsevad puud üle kasvanud ning varjutavad hoonet, algne haljastuspõhimõte ei ole jälgitav.

Ahtme maanteed ääristab kahel pool puudeallee, Ritsika tänaval on kõnnitee sõiduradadest ning hoovide piirdeaedadest eraldatud katkendlike hekkidega. Katkendlik allee on säilinud ka Sõnajala tänaval.

PURU ASUM

Puru asumis on haljastusega kujundatud Lehola tänav ning koolimaja ümbrus. Spetsiaalselt pargiks kujundatud stalinistlikud haljasalad Purus puuduvad. Altserva 36 taga asub kvartalisene stalinistliku printsiibi järgi geomeetriselt – lõikuvate diagonaalide ning ovaalse keskosaga - kujundatud haljastusega hoov. Enamik Puru asumi tänavatest on ääristatud puudealleega, osaliselt on puud fassaadide paremaks eksponeerimiseks ka pügatud. Puude-pöösaste kasvu piiramine ongi olnud stalinistliku linnakujunduse puhul algideeks. Kortermajade vahel on piirdeaedade asemel kasutatud madalat hekki (Sõpruse tänaval).

Koolimaja kvartal on osaliselt haljastatud. Algupärane kujundus ei ole säilinud, ala on hooldatud ja korras, haljastus on madal.

Tüüpiline lai stalinistlik puistee on Lehola tänav, kus erisuunalised sõidurajad on üksteisest eraldatud tee keskel asuva kahe puudereaga haljasribaga. Lehola tänava kesksel haljastusel on eraldus- ning mastaabifunktsioon, jalakäijatele mõeldud teed sellel ei ole. Lisaks keskele haljasribale on puudeallee ning lai mururiba ka kõnniteede ning sõidutee vahel mõlemal pool tänavat.

II maailmasõja järgse generaalplaani kohaselt pidi Puru asumisse tulema mitu väiksemat ning üks suurem hoolikalt kujundatud haljasala, lisaks kolm puisteed. Sellest plaanist on praeguseks teostunud vaid Lehola tänava puistee osa.

SOMPA LINNAOSA

Süsteemselt kujundatud stalinistlikke haljasalaid Sompast ei leia. Ainsaks tüüpiliseks lahenduseks on kultuurimaja esine väljak koos Kelluka tänava alleega. Väljaku avarust rõhutab keskne madala haljastusega plats, mille algne kujundus ei ole säilinud. Aimata võib, et plats on olnud kujundatud madalate hekkide ja põõsaastega. Säilinud on platsi keskelt kultuurimaja poole juhataav jalgrada, mis on pikenduseks Kelluka tänava alleele. Kelluka tänav on Ülase ja Aruserva tänavate vahel avar ja lai, võimaldamaks vaadet kultuurimajale kui kesksele dominandile. Sellel lõigul on Kelluka tänavat mõlemal pool sõiduteed ääristanud puudeallee, mis praeguseks on säilinud vaid osaliselt.

Arvatavasti on kõik Sompalinnaliku planeeringuga piirkonna laiad tänavad (Ülase, Kanarbiku, osaliselt Aruserva, Betooni, Kelluka) ning ka nt Tuule tänav olnud ääristatud puudeallee või hekkidega. Praeguseks on tänaväärseid hekke ja puid väga vähe säilinud, enamasti on haljastusest alles vaid mururibad hoonete ja kõnnitee ning kõnnitee ja sõidutee vahel.

II maailmasõja järgse generaalplaani kohaselt oli Sompasse mõeldud rajada 5 väiksemat ning 2 suuremat kujundatud haljasala ning mitu puisteed.

JÄRVE LINNAOSA

JÄRVE ASUM

Järve linnaosas on kaks domineerivat stalinismiaegset haljasala: Keskallee ja Rahvapark. Neile lisanduvad veel väiksemad haljastuse kujundused Pärna-Koidula-Järveküla tee ristmikul, linnavalitsuse hoone taga ning Põllu tänaval, samuti alleedega ääristatud tänavad.

Rahvapark Eestlasest arhitekti A. Soansi kujundatud Rahvapark laiub suurel alal Järve kesklinnast läänes, peamiste elamualade ja tööstuspiirkonna vahel. Park rõhutab linnaosa pikitelgesid, nagu stalinistliku planeeringu puhul tavaks, kulgedes kahe tähtsa paralleelse telje: raudtee ja Järveküla tee vahel. Rahvapargini viivad kesklinnast kaks järjekordset pikitelge: tüüpiline stalinistlik jalakäijate promenaad Keskallee ning veidi tagasihoidlikum Pärna tänav. Pargi keskseks elemendiks on romantilise saarekesega tiik, mis oma pikliku kujuga rõhutab samuti nagu kogu parkki, planeeringustruktuuri pikitelgede suunda. Pargi linnapoolses osas on teiseks domineerivaks elemendiks olnud nn kultuurikompleks – hulk kultuurilise kasutusega hooneid, mida on ümbritsenud ja ühendanud hoolikalt kujundatud geomeetrilised kompositsioonid jalgradadest, väljakutest-platsidest ning haljastusest. Kultuurikompleksist on säilinud vaid paar hoonet, ümbritsevate radade kulgumine on üldistunud, haljastus järgib esialgseid mustreid vaid episoodiliselt. Üldilmelt on kogu park metsapargi tüüpi ning hetkel veidi räämas. Jalgrajad ja väiksemad teed kulgevad Rahvapargis stalinistliku planeeringustruktuuri kohaselt, moodustades üldistatult ruudustiku. Pikitelgedena läbivad parki Keskallee ning Pärna tänav (siin kitsamad, vaid jalakäijatele mõeldud), millega ristuvad tänavad võimaldavad pargile ligi pääseda Järveküla teelt. Ruudustikumustrit mahendavad tiigi loogeline kallas ning kultuurikompleksi teede ja väljakute baroksed kaared (viimased on halvasti säilinud). Pargis on olnud orvasid ja soppe pinkidega, mänguväljakuid ning spordiplatse; tiigis

asuvale rotundiks kujundatud saarele viib siiani puidust sild. Samuti on pargi erinevad osad olnud liigendatud geomeetriliste pügatud hekkidega. Haljastusmustrid ning väikevormid on osaliselt säilinud, osaliselt taastatud (sild), kuid üldpilt on katkendlik.

II maailmasõja järgse generaalplaani kohaselt ulatus Rahvapark mõlemale poole Järveküla teed. Praeguseks on selle lõunapoolne osa hoonestatud ning kasutusel tööstus- ja äriotstarbel; esialgselt kavas olnud spordiplatsid on olemas, kuid kujundus ja planeering ei vasta stalinistlikele printsiipidele. Lõunapoolsest pargiosast on säilinud Lutsu tänava park ning Ehitajate tee äärne park.

Rahvapark täidab II maailmasõja järgses stalinistlikus planeeringus ideoloogilist paradiisi rolli – eesmärgiks on olnud luua igati meeldiv keskkond tööliste vaba aja veetmiseks ning aktiivseks puhkuseks. Ühtlasi on ära kasutatud kohustuslikku 2-kilomeetrist kaitsetsooni keemiatööstuse ja elamualade vahel.

Keskallee Keskallee on Järve linnaosa kompositsiooniliseks peateljeks, mille lai kesklinna osa kulgeb pargilaadse promenaadina Virulase väljakult Rahvapargini. Selles vahemikus on Keskallee 50 m lai ning koosneb lisaks tavapärastele kõnniteedele ja sõiduradadele kesksest haljasribast, mis lahutab teineteisest erisuunalise liiklusega sõidurajad. Kesksest haljasribast on kujundatud kitsas park, mille keskel kulgevat jalgrada liigendavad erivormilised hekkide, pinkide ja teiste väikevormidega kujundatud platsid. Näiteks on administratiivset Keskväljakut Keskallee ääres rõhutatud purskkaevudega. Keskallee haljastus on kujundatud hekkide, lilleklumpide ning puudealledega. Üldiselt on Keskallee hästi säilinud, kujunduspõhimõtted on äratuntavad. Haljastus vajab kohati välja vahetamist ning kohendamist, samuti väikevormid ning plaatidest teekate. Allee korrastamiseks on juba dendroloogilised uuringud teinud ning detailplaneeringu koostanud OÜ K&H.

Üsna hästi on säilinud omapärane kompositsioon **Pärna-Koidula-Järveküla tee** ristmikul, kus Pärna tänava ja Järveküla tee täisnurka poolitab Koidula tänava diagonaal. Tekkivaid teravnurkasid on pehmendatud spetsiaalsete nurgamajadega, mille vorm jätab nurgateravikud vabaks. Viimased on kujundatud väikesteks haljasaladeks pehmevormiliste hekilabürintidega.

Põllu tänaval on Lõuna ja Pika tänava vahele rajatud haljasala, mis lahutab kahte sõidusuunda. Tegemist on vaikse väikeelamute piirkonnaga, kus tänavad on kitsad. Sõidusuundade eraldamine aeglustab liiklust veelgi. Põllu tänava haljasala koosneb mururibast ning kahest puudereast kummalgi pool sõiduraja ääres. Keskset jalakäijate teed haljasalal ei ole.

Huvitav on see, et II maailmasõja järgses planeeringus on Põllu tänav kavandatud ilma haljasribata, tavalise tänavana. Samas on sealne haljasribaga lahendus stalinistlikus planeerimises väga tüüpiline. Enamasti kasutatakse puiesteesid siiski terviku seisukohast olulistes piirkondades, näiteks peamistel risttänavatel; Põllu tänava puhul on aga tegemist üldplaanis kõrvalise tänavaga Rahvapargi lõunaservas. Siiski moodustab olemasolev puiesteejupp Põllu tänaval harmoonilise terviku kompaktses vaikes stalinistliku arhitektuuriga elamupiirkonnas.

Linnavalitsuse tagune haljasala kuulub olulise dominandi kompositsiooni, luues kontrasti ning rõhutades hoonemahtusid ning administratiivhoone (linnaavalitsuse) tähtsust. Ala on kujundatud puhkuseks igapäevast asjaajamiste teekonnal – diagonaalteed loovad mugava liikumisskeemi, madal haljastus lilleklumpide ja hekkidega jätab vabaks vaated ümbritsevale linnaruumile, teede äärde paigutatud pingid pakuvad puhkamisvõimalust. Haljasala tagumine, Järveküla tee poolne osa on kaasajal kujundatud laste mänguväljakuks.

- 34 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Alleed Enamus Järve linnaosa stalinistliku piirkonna tänavatest on olnud ääristatud hekkide või puudealleega, kohati ka topeltalleega. Haljastus eraldab stalinismile omaselt nii hooneid kõnniteedest kui ka kõnniteid sõiduteest. Sageli on tänaväärne haljastus algupärasena säilinud, kuid puud on kasvades hakanud varjama majade fassaade ning olulisi vaateid. Näiteks on peaaegu täielikult kinni kasvanud kontseptuaalselt oluline vaade piki Vahtra tänavat Keskväljaku suunas.

KÄVA ASUM

Käval puuduvad kujundatud haljasalad. II maailmasõja järgses projektis ette nähtud suurt pargiala ei rajatud. Ehitajate tee on olnud haljastatud puudealade, mis praeguseks on katkendlikud.

2.4.4 Tekkivad tervikud: ansamblid, vaated, tänavamiljöö

KUKRUSE LINNAOSA

Endise koolihoone ansambel Kukruse asumi keskmeks on planeeringustruktuuris domineeriv endise koolihoone ansambel. Üldisest struktuurist tõuseb see esile ristipidise orientatsiooniga – tavapäraselt rõhutab kvartalite asetus asumi pikitelgesid, kooli ansambel aga paikneb pikitelgedes suhtes ristipidi. Samuti on oluliste kompositsioonide puhul kvartal silmatorkavalt väiksem ülejäänutest.

Kesksel kohal ansamblis on endine koolihoone, mida rõhutab selle esine avar väljak. Väljaku avarusele loovad esile toova kontrasti seda piiravad ümbritsevatest kõrgemad ja suuremad hooned. Koolihoone positsiooni rõhutab piki Mäe tänavat sellele avanev vaade, mis loob visuaalse kontakti Kukruse eluarteri Tallinn-Narva maantee ning koolihoone vahel.

Keskse dominandi esikülge rõhutab stalinistlikus planeeringustruktuuris väljak ning vaade, tagakülge aga tänavatepärj, mis reeglina tähendab tavapäraselt ristuvaid tänavaid täiendavaid diagonaale ning neid ühendavat kaartänavat. Endise Kukruse koolihoone ansambli puhul on dominandi-tagusest kompositsioonist olemas vaid üks diagonaal ning veidi juhuslikuna tunduv kaarejupp.

AHTME LINNAOSA

VANA-AHTME ASUM

Hobuseraua kvartal Vana-Ahtme silmapaistvamaks struktuurielemendiks on Hobuseraua kvartal. Kvartali paigutus asumis on teisejärguline, tähelepanuväärne on selle sisemine struktuur, mis moodustab iselaadse terviku. Hobuseraua kvartalis on madalad paarismajad paigutatud poolkaare kujuliselt, mõlemalt poolt majakaart kulgeb kitsas tänav. Poolkaare alumise osa sulgeb sirge 2-korruseliste kortermajade rivi, mis justkui peidab kogu kvartalit Ahtme maantee poolt vaadates. Kvartali sees tekib eraldatud, kuid siiski ühiskasutuses ruum, mis on ümbruskonna elanikele hästi jälgitav. Sinna on kujundatud haljasala, mille keskel asub lasteaed – ühes elamukvartalis esmatähtis hoone.

Ritsika tänav Funktsionaalselt oapäraselt on planeeritud Ritsika tänav: selle raudtee-poolsesse külge, kus elamualad lõpevad, on rajatud mitmed olulised teenindusasutused (saun, kauplus jmt), teises küljes paiknevad elamud. Taoline planeering pidi looma asjaliku tänavamiljöö, kus igal ajal leidub inimesi ning on tõenäoline kohata tuttavaid. Praeguseks ei ole kõik Ritsika tänavateenindusasutused enam aktiivses kasutuses, hooned lagunevad ning on räämas. Vana-Ahtme elanikkond tarbib teenuseid pigem Ahtmes või Jõhvis; kohaliku teenindustänav on üsna vaikne ja tühi.

Kultuurimaja koos haljasalaga Tüüpilise stalinistliku terviku, kuigi miniatuurse, on moodustanud kultuurimaja ja selle esine haljasala, mis kujundas vaate Vana-Ahtme keskselt ristmikult kultuurimaja suunas. Praeguseks on see vaade kinni kasvanud ning kogu haljastusmuster vaevu aimatav. Kultuurimaja hoone on parajasti renoveerimisel.

PURU ASUM

Puru asumis on kaks tüüpilist stalinistlikku struktuuri elementi: kooli kvartal ja Lehola tänava puiestee. Mõlemad mõjuvad veidi kontekstist välja tõstetult, kuna asum ei ole kujunenud selliseks, nagu stalinistlikus generaalplaanis kavandati. Lehola puiestee ühes otsas pidi paiknema raudteejaam, teises otsas aga asumi peaväljak. Praegu ühendab puiestee Puru asumit Ahtme maantee ning teiste Ahtme asumitega, eelkõige Iidlagaga, kuid konkreetset, hoone või muu struktuuri elemendiga rõhutatud algus- ja lõpp-punkti sellel ei ole, puiestee edelaots sumbub suurte kortermajade taguste garaažide juures. Ka kooli kvartal, mis pidi olema esiküljega asumi keskosa suunas, vaatab nüüd asumi tagaservas paiknevat rõivatööstust ja selle hoovi – kogu asum on võrreldes stalinistliku planeeringuga pööratud teisipidi, esialgsele plaanile vastupidiselt „näoga“ Ahtme maantee poole.

Kooli kvartal Kooli kvartal tõuseb struktuurist esile oma kiitsaka kuju, väiksemate mõõtmete ning ristipidise asetusega: stalinismis tüüpilised võtted kompositsiooni esiletoomiseks. Oma asetusega katkestab kvartal tavapärase tänavaruudustiku rütmi, tekitades ühe tänava asemele kaks paralleeli kummalgi pool kvartalit: Mardi ja Kadri tänava. Koolihoone ise, mahult ümbritsevast hoonestusest suurem, paikneb kvartali esialgsete plaanide kohaselt keskuse-poolses otsas, esiküljega Sõpruse tänavale. Koolimaja tagaküljel loovad privaatse tagahoovi kaks sümmeetrilist tiibhoonet. Kogu kvartal koolimaja taga on kujundatud eesmärgipäraselt: mänguväljak, spordiplatsid ning väike staadion vaheldumisi haljastusega. Kooli kvartali tagumises, Jaaniku tänava poolses otsas asub samuti avaliku kasutusega hoone: Ida-Viru Kesksaigla üks osakondadest. See on Jaaniku tänava ühtlasest hoonestusrütmist eristatud väiksema mahu, suurema hoonetevahelise kauguse ning tänavajoonest kaugemale paigutamisega.

Lehola tänav Lehola tänav on kujundatud tüüpilise stalinistliku puiesteenä, kus eri suunalisi sõiduradasid eraldab lai keskne haljasriba. Erinevalt jalakäija-suunitlusega puiesteedest ei ole siin kesksel haljasribal jalgrada. Puiestee tänav on ligikaudu topeltlai võrreldes tavapärase sama tähtsusjärgu tänavaga. Lehola tänavat rõhutab ka seda ääristav arhitektuur: hooned on suuremad ning kohati kõrgemad ümbritsevast hoonestusest, spetsiaalsete hoonetüüpidega on esile tõstetud tänavanurgad.

Kadri-Sõpruse-Altserva-Jaaniku kvartal Ajastule omane terviklik kvartalilahendus on jälgitav Kadri-Sõpruse-Altserva-Jaaniku kvartalis, kus tänavanurgad on rõhutatud spetsiaalsete tüüphoonetega, säilinud on algupärane perimetraalne hoonestus ning kvartali ühte otsa on kujundatud esmafunktsiooni kompositsioon: elamutega ümbritsetud kujundatud haljastusega hoovisopp tänaväärsest hoonestusjoonest veidi tahapoole tõmmatud lasteaia tarvis. Stalinistlikul generaalplaani asus lasteaiahoone vastas üle Altserva tänava ka sobilik väike haljasala, mida tegelikkuses ei rajatud. Tänapäeval ei asu selles hoones enam lasteaed, kuid hoone on säilinud algsel kujul.

Ühtne tänavamiljö - hoonestuse mahtude reeglipärane jaotus, kindlat rütmi järgiv korruselisus, ehitusjoon, haljastus ning ehituses kasutatud tüüpprojektide rütm, dekoratsioonivõtted ja –elemendid – on jälgitav Lehola, Kadri, Mardi, Kandle ning Jaaniku tänaval, samuti Sõpruse tänaval Kadri ja Altserva tänavate

vahelisel lõigul ning Ahtserva tänava ja Ahtme maantee samanimelise paralleeli ühel küljel.

SOMPA LINNAOSA

Kultuurimaja ansambel Sompalinnas on kaks silmatorkavat stalinistlikku linnastruktuuri elementi: kultuurimaja ansambel ning Tarna tänav. Kultuurimaja ansambel on tüüpiline kesket dominantide rõhutatav erinevate struktuurielementide kombinatsioon: olulise avaliku funktsiooniga hoonet rõhutatav väljak, mida dekoreerib madala haljastusega keskplats; alleega raamitud pikalt avanev vaade (piki Kelluka tänavat); väljakut rõhutatavad ümbritsevast suuremad hoonemahud (sh Kelluka ja Aruserva ristmikul domineerivad nurgamajad – nn väravad); diagonaal- ja kaartänavade kompositsioon (Tuule ja Betooni tänav). Ühelt küljelt on keskne ansambel tugevasti rõhutatud – suurema tiheduse ning mahtudega Tuule-Aruserva kvartal, mis kiiluna juhatab kultuurimaja esise väljaku suunas; teisel küljel on stalinistlik kesket dominantide toetav struktuur välja ehitamata. Kaugeks ning nõrgalt seotuks jääb ka Betooni tänava kultuurimaja tagune kaar.

Tuule-Aruserva kvartal Omaette terviku moodustab keskne dominantide ansambel kiilukujuline Tuule-Aruserva kvartal. Kvartal on hoonestatud perimetraalselt 2-korruseliste korterelamutega; kvartali nurkasid rõhutatavad spetsiaalse tüüpi järgi ehitatud nurgamajad. Ka kvartali hilisemal hoonestamisel (Aruserva 12) on järgitud algset ehitusjoont, kuid uus elamu on stalinismiaegsetest korruse võrra kõrgem. Tuule-Aruserva kvartal on kompaktsem ning majade paigutus tihedam kui ümbritsevatel aladel; kvartali sisene hoonestamata ruum on kujundatud haljasalaks, kus praegu asub laste mänguväljak.

Tarna tänav Suurte madala perimetraalse hoonestusega kvartalite tihendamiseks on stalinistlikus linnaplaneerimises kasutatud sümmeetrilisi kvartalisid kaartänavaid, mille äärde on paigutatud täiendav hoonestus. Sompas moodustab sellise struktuuri Tarna tänav, mis kaardub peegelpildis kvartalite sisse kahel pool Ülase tänavat.

Tänavamiljööd kujunevad kogu stalinistliku hoonestuse alal, mis piirneb Terase, Aruserva, Betooni, Tuule, Aruserva, Kanarbiku, Ülase, Kelluka ja Oblika tänavatega.

Oblika tänava miljööd ilmestavad Kohtla-Järvel ainulaadset tüüpi nurgamajad: ühesuguste ümbritsevatel veidi suuremate elamutega on rõhutatud nii Terase, Betooni kui ka Kelluka tänava ristmikke.

JÄRVE LINNAOSA

JÄRVE ASUM

Kogu Järve linnaosa keskuseala moodustab tervikliku keskteljele tugineva kompositsiooni selgelt kujundatud algus- ja lõpp-punktidega. Kompositsiooni keskteljeks on Virulase väljakult algav ning Torujõe tänavaga lõpetatud ja Rahvaparki suubuv Keskallee puistee, kogu tervikut piiritlevad Pärna tänav, Järveküla tee ning Rahvapark; terviku keskmeks on Keskväljak. Tervikliku kompositsiooni kuulub mitu eraldiseisvat stalinistlikku ansamblit: turuhoone ansambel, linnavalitsuse hoone ansambel, Keskallee.

Turuhoone ansambel Turuhoone (endine kino „Pobeda“) ansambli ülesandeks on lõpetada Keskallee ning ühtlasi kogu kesklinna tervikkompositsioon

selle idaosas. Ansambel tugineb kesksele hoonele (kino, nüüd turuhoone), mis asetseb seda rõhutava avara väljaku keskel ning mida tagumisest küljest toetab tänavate pargi (Noorte, Ravi, Koidula ning neid ühendav Pärna tänav kaar). Kompositsiooni täiustab samatüübiline hoonestus väljaku ning tänavate ääres (välja arvatud Noorte tn) ning sobilik haljastus ja Keskalleelt väljaku ning keskse hoone suunas avanev vaade. Viimast raamivad Virulase väljakut piiravad „väravad“ - ümbritsevatest kõrgemad ning suuremad hooned kahel pool väljakut Kalevi tänaval.

Keskallee puiestee Keskallee põhielement on puiestee – pargi mõõtu haljasriba laia tänav keskel. Selle ülesandeks on ühendada Järve keskust Rahvapargiga (ehk siis argiruumi roheline paradiisiga). Puiestee kahes otsas asusid algselt kultuuriasutused: ida pool kinomaja ning lääne pool kultuurimaja (viimane kannab siiani sama funktsiooni), keskosas on puiestee äärde paigutatud linnaosa administratiivkeskus (Keskväljak). Keskallee puiestee-osa rohelist piirab ja toetab ühtlase mahu, rütmi ja stiiliga hoonestus kahel pool tänavat.

Administratiivansambel Järve linnaosa kahe põhitelje: Keskallee ja Järveküla tee vahel asub Keskväljak (endine Rahu väljak) koos linnavalitsuse hoonega. Kuigi linnavalitsuse hoone ise pärineb hilisemast ajast ning ületab mahult oluliselt kogu stalinistlikust ajajärgust pärinevat hoonestust, järgib selle paigutus ning ka mahuline dominantsus stalinistliku planeerimise tavasid. Ansambelisse kuuluvad lisaks väljakule ning kesksele hoonele veel haljasala ja spetsiaalse kujuga kvartalid linnavalitsuse hoone taga ning vaadet kujundav alleega ääristatud Vahtra tänav ja kogu dominantne rõhutav Keskallee väljaku esiküljel. Keskväljakut ääristavad eriprojekti järgi ehitatud ümbritsevast hoonestusest kõrgemad rikkalikult dekoreeritud majad; Keskalleel markeerivad pääsu väljakule purskkaevud ning monument „Au tööle“ (pärineb 1967. aastast, ei kuulu algupärasesse kompositsiooni).

Linnavalitsuse ansambli puhul on tavapärasest keskse dominandi tagakülge toetavat ja rõhutavat tänavate parga veidi vabamalt käsitletud: diagonaaltänavate nurk on suurem ning keskne risttänav puudub hoopis, ühendavaks kaareks on Järveküla tee. Viimane on oluline, kuna omab tähtsat positsiooni ning funktsiooni kogu Järve linnaosas. Kogu linnavalitsuse ansambli olulisust rõhutab lisaks keskse hoone funktsioonile ka sellele valitud asukoht oluliste liikumistelgedel vahel kompositsiooni kesktelje (Keskallee) keskosas.

Kultuurimaja ansambel Rahvapargi linnapoolsesse otsa on II maailmasõja järgsel generaalplaani paigutatud vaba aja sisustamise ning kultuuriga seotud asutused: kultuurimaja, pioneeride palee, muuseum-teater, vabaõhulava jt. Hooned moodustasid ühtse terviku ka planeeringuliselt. Kompositsiooni keskmeks oli kultuurimaja hoone, mis oli mahult teistest suurem ning rõhutatud ümbritseva väljakuga. Hooneid ühendasid omavahel teede, väikeste väljakute ning haljastuse süsteemid; tähtsamate ühenduste kujundus oli seejuures rangem ning geomeetrisem. Praeguseks on esialgselt ansamblist alles vaid kultuurimaja ning pioneeride palee hoone, radade kulgemine on lihtsustunud, haljastusmuster on säilinud tükati. Hoonestuse tihedus ansambelis oli madal, põhitähelepanu oli haljastusel, nagu pargi puhul kohane. Samal põhjusel on kujundusmustrites kasutatud tavapärasest enam ümaraid vorme.

Ringi tänav kvartalid Stalinismile kohaste suurte mõõtmetega kvartalite hoonestamisel madalate elamutega kasutati ühe võttena kvartaliseseid sümmeetrilisi ringtänavaid, mille äärde paigutati samuti hoonestus. Järvel on seda võtet kasutatud Torujõe-Olevi-Vahtra-Pärna ning Pärna-Torujõe-Keskallee-Vahtra kvartalites. Ringi tänav moodustab sümmeetrilise poolringi mõlema kvartali sees; poolringide kaared kohtuvad Pärna tänaval. Poolringid on sirgega

ühendatud ka vastavalt Olevi tänava ning Keskalleega, luues lisaks tavapärasele tänavavõrgustikule paralleelse läbipääsu läbi kahe kvartali.

Tänavamiljööd Lisaks Järve kesklinna piirkonnas kogu stalinistliku hoonestuse alal kujunevatele tänavamiljöödele väärivad märkimist Põllu, Siidisuka, Pikk ja Kreutzwaldi ning Metsa, Tehnika ja Inseneri tänav oma ühtse hoonestusega. Põllu tänav eristub seejuures teistest erisuunaliste sõiduradade eraldamisega – tänava keskele on kujundatud haljastuse riba. Taoline lahendus aeglustab oluliselt liiklust madala hoonestusega elamupiirkonnas.

KÄVA ASUM

Pisikeses Käva asumis terviklikke linnalisi ansambleid ei kujune. Märkimist väärivad siiski Ehitajate tee tänavamiljöö, mida kujundavad 2-korruselised stalinistlikud tüüpprojekti järgi ehitatud korterelamud ning kunagine puudeallee, mis praeguseks on hõredaks jäänud, ning Marsi tänav.

2.4.5 Stalinistliku ning teistest ajajärkudest pärineva hoonestuse linnaruumiline koosmõju

KUKRUSE LINNAOSA

Praeguse Kukruse asula üldskeem pärineb stalinistliku generaalplaani ajast. Varasemast ning hilisemast perioodist pärinev hoonestus vastab mahult stalinistlikule ning ei konkureeri seetõttu silmapaistvalt. Esmaseks pilgupüüdjaks on stalinistliku planeeringustruktuuri elemendid: Jõhvi maantee äärne tüüpprojekti järgi ehitatud majade rivi ning koolimaja tänu oma keskele asetusele ning Mäe tänavalt avanevale vaatele.

Varasema, 1920-30-ndate aastatest pärineva hoonestuse moodustavad Kukrusel kolm Paate tänava äärset 2-korruselist paekivist kortermaja; hilisem hoonestus on madal – eramud ning paarismajad.

AHTME LINNAOSA

VANA-AHTME ASUM

Vana-Ahtme asula pärineb II maailmasõja järgsest ajast, nii et varasematest ajajärkudest pärinevat hoonestust ega struktuure siin leiduda ei saa. Vana-Ahtme ehitati „valmis“ 1950-ndate aastate lõpuks, pärast seda ei ole asum enam laienenud.

PURU ASUM

Ka Puru asum rajati pärast II maailmasõda stalinistliku generaalplaani alusel. Kogu asumi tänavastruktuur moodustab korrapärase võrgustiku isegi piirkondades, kus hoonestus on hilisem. Erinevalt stalinistlikust traditsioonist ei järgi hilisem hoonestus enam kvartalite perimeetraalse hoonestamise põhimõtet, mistõttu kujunev tänavamiljöö on teiseilmeline.

Pärast 1950-ndaid aastaid on hoonestatud Sõpruse tänavast edelasse jäävad alad, eraldiseisvaid hooneid erinevatest ajajärkudest võib leida stalinistlike kvartalite seest. 1960ndatel levima hakanud massehituse võimalustest tulenevalt on hilisemad elamud suuremad ja kõrgemad stalinistlikest ehitistest, märgatavalt muutus ka arhitektuurne stiil – kiire valmimise ja masstootmise arvel ning vastavalt uutele stiilinõuetele vähenes dekoreerimise osatähtsus, uued ehitustehnilised võtted võimaldasid tihedamat akende asetust. Poststalinistlikud

kortermajad paiknevad kompaktselt Puru asumilääneosas ning ei konkureeri tervikpildis stalinistliku hoonestusega.

Sõpruse tänava äärsed 1970-ndatest aastatest pärinevad ridamajad on mahult üsna võrdsed varasema perioodi elamutega, ka nende arhitektuurne stiil on tagasihoidlik ning harmoneerub ümbritseva hoonestusega. Stalinistliku hoonestuse vahele pikitud hilisemad ehitised ei ürita üldjuhul kaugele paista ega ole mahult pealetükkivad. Terviklikku tänavamiljööd eri ajastutest pärit hooned siiski rikuvad, kuna ei järgi stalinistlikul perioodil kasutatud ehitusjoont, hoonestussammu või vormilist minimalismi, rääkimata katusejoonest, katusekaldest või akende rütmist.

Linnapildis domineerib Puru asumis siiski stalinistlik üldmulje, silmatorkavamateks elementideks on Lehola tänav koos hoonestusega ning koolihoone.

Poststalinistlik Ahtme linnaosa ei laienenud mitte vahetult esimese hoonestatud ala – Puru asumilümbes, vaid kasvas üle raudtee põhja, kirde ja ida suunas. Tekkisid Iidla ning Tammiku asumid, suund oli Ahtme kokkukasvatamisele Jõhvi linnaga. Kõik Ahtme asumid on ruumiliselt ja visuaalselt eraldiseisvad – Puru ja Iidla vahel jookseb Ahtme maantee ning Jõhvist Ahtme soojuselektrijaama kulgev raudtee, Puru asumit eraldab liiklusest ka haljasriba; Iidla ning Tammiku asumid on eraldatud Puru tee ning selle äärse haljastusega. Iga Ahtme asum on omaette tervik ning pärineb kindlast ajajärgust (Idla koosneb küll n. ö. Kahest poolest), mistõttu eri kümnendite planeerimispõhimõtted ning arhitektuurstiilid ei segune.

SOMPA LINNAOSA

Sompa asula elamuala moodustub ühest kesksest tihehoonestusalast, millele lisanduvad väiksemad eraldiseisvad elamugrupid läänes ning edelas. Põhiosa Sompast moodustab stalinistliku generaalplaani järgi rajatud keskne hoonestusala, mis on hiljem laienenud põhja ning ida suunas. Vahetult stalinistlikus stiilis kultuurimaja lähedusse on rajatud vabaplaneeringuline 3-4-korruseliste elamute grupp, Betooni tänava äärde ning Aruserva tänavast põhja poole eramud ning aiamaad. Varasemate, II maailmasõja eelsete ajajärgude hoonestust ega muid struktuure Sompas ei ole, kuna linnalise asula rajamist alustati stalinismiajal.

Kesksest hoonestusalast kaugemale jäävad elamugrupid on valdavalt madala hoonestusega ning stalinistlikust keskusepiirkonnast visuaalselt eraldatud, mistõttu erinevate ajajärgude hoonestuse vastasmõju puudub. Kesknel hoonestusalal lõhub poststalinistlik hoonestus kultuurimaja ansambli terviklikkust ning Aruserva tänavamiljööd alates Kelluka tänavast Kanarbiku tänava suunal. Linnapildis domineerib siiski stalinistlik stiil, kuna hilisem hoonestus asub asumiläärealadel. Silmapaistvateks elementideks on kultuurimaja koos sellele suunatud vaatega piki Kelluka tänavat ning Tuule-Aruserva-Betooni kvartal. Viimane on terviklik stalinistlik kvartal, kus üks hoone, Aruserva 12 pärineb hilisemast ajajärgust ning ei sobi ülejäänud hoonestusega arhitektuurselt stiililt, kuid vähemasti on hoone rajamisel arvestatud ülejäänud kvartali ehitusjoonega – hoone asetus kvartalis on loogiline.

JÄRVE LINNAOSA

JÄRVE ASUM

Järve linnaosa tänavaskeem põhineb üldjoontes stalinistlikul ruudustikul, kohati on uuema hoonestusega aladel liidetud kvartaleid või siis vastupidi – vähendatud. II maailmasõja järgne stalinistlik linnaosa rajati tühjale kohale; sõjaeelsest ajast

pärinev säilinud hoonestus jääb eemale, linnaosa lääneotsa, tööstuspiirkonna lähiste.

II maailmasõja eelsel ajal rajatud elamupiirkondadest enamik on hävinud, säilinud on 2-korruselised kortermajad Vanalinna osas ning terviklik paarismajade grupp Lutsu tänava ääres (endine Siidisuka kvartal). Vanalinna piirkonnas (Pioneeritn) seguneb I Eesti Vabariigi aegne paekivihoonestus stalinistliku perioodi administratiivhoonetega, kuid kuna hoonestuse mahud on sarnased ning eriilmelisi hoonegrupe eraldab kõrghaljastus, siis on üldmulje harmooniline.

Lutsu tänavat ääristavad 1920ndate aastate alguses sama projekti järgi ehitatud elamud, hilisemat hoonestust piirkonda lisandunud ei ole. Struktuurilt asetseb kahest elamuterivist ning kesksest pargialast koosnev tervik stalinistliku pikitelge rõhutava kvartaliasetuse suhtes risti. Linnapildis ei ole erinevus silmatorkav, kuna elamugrupp paikneb eraldatult, ümbritsevad tööstus- ning haljasalad ei ole range struktuuriga.

Poststalinistlikud elamualad jäävad Järve ida- ning põhjaossa, samuti Järveküla teest lõunasse. Piir erinevate planeerimis põhimõtete – stalinistliku ning hilisemate vabaplaneeringu ja funktsionaalse linna idee - vahel hakkab segunema juba stalinistliku hoonestusala südames, Virulase väljaku ümbruses (nt 9-kordsed tornelamud Pärna tänava ääres). Kui kvartali- ja tänavastruktuuris on domineeriv ja selgelt jälgitav stalinistlik muster, siis hoonestuses annavad tooni juba hilisema ajajärgu ehitised, eelkõige oma kõrguse ning suurema mahu, kuid ka erineva arhitektuurse lahenduse tõttu. Osaliselt rikuvad stalinistlikku tänavamiljööd ka sellest ajastust pärinevate hoonete kaasaegsed ümberehitused ning renoveerimine.

Maamärkideks on Järvel linnavalitsuse hoone ning teised tornehitised, mis paistavad kaugele üle puude latvade – stalinistlik valdavalt 2-korruselise hoonestuse, sh dekoreeritud fassaadid, jääb haljastuse varju. Üldstruktuuris domineerivad siiski stalinistlikud elemendid: Keskallee, Keskväljak ning Virulase väljak. Terviklikud stalinistlikud tänavamiljööd tekivad Ravi, Koidula, Tuuslari tänaval ning Ringi kvartalites, samuti suuremal osal Keskalleest. Keskallee terviklikkust rikub peamiselt Maxima kaubandusketi poehoone, mis eirab täielikult stalinistlikku hoonestusreeglistikku ning tekitab ümbritsevaga terava kontrasti.

KÄVA ASUM

Käva asumis annab tooni stalinistlik hoonestus Ehitajate tee ääres ning Marsi tänavas. Hilisem, Kuu ja Piiri tänava vaheline aiamaajade grupp on mahult väiksem ning ei domineeri. Ülejäänud hoonestusmuster on ebaregulaarne, mahulised dominandid puuduvad.

2.5 Kohtla-Järve linnaosade stalinistliku perioodi miljööväärtuslikud hoonestusalad

Stalinistliku planeeringuga alade käsitlemine ning väärtuslike alade määramise põhimõtted

Tuginedes teoreetilistele taustauuringutele ning olemasoleva olukorra analüüsile, määrasime Kohtla-Järve linnaosade stalinistliku planeeringu ning arhitektuuriga piirkondades miljööväärtuslikud alad ning nende kontaktvööndid.

- 42 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Miljööväärtuslikud alad – alad, kus miljööväärtuslike linnaruumi elementide, eelkõige ajastutruu hoonestuse kontsentratsioon on suur (ligi 100% hoonestusest pärineb käsitletavast ajajärgust). Käesolevas planeeringus on miljööväärtuslike alade määramisel lähtutud eelkõige ajastutruust hoonestusest ning kruntide piiride kulgemisest.

Kontaktvöönd - ala, kus esineb miljööväärtuslike linnaruumi elemente ning mille ilme ja struktuur mõjutavad otseselt miljööväärtusliku ala terviklikkust ning positsiooni. Käesolevas teemaplaneeringus on kontaktvööndi ulatuse määramisel lähtutud:

- ajastutruude linnaruumi elementide esinemisest,
- tänavamiljööde, ansamblite ja struktuuride terviklikkuse säilimisest ka juhul, kui kogu hoonestus ei ole ajastutruu ning
- miljööväärtuslike alade vahetusse naabrusesse kerkivale võimalikule uushoonestusele eritingimuste seadmise vajadusest, et tagada miljööväärtuslike alade eksponeeritus ja positsioon linnapildis.

Kontaktvööndi mõiste käsitlest tulenevalt ei ümbritse see miljööväärtuslike alasid lausaliselt ning võrdses ulatuses. Kontaktvööndid on jagatud osadeks ning nummerdatud Rooma numbritega igas linnaosas eraldi.

Lisaks miljööväärtuslikele aladele ja kontaktvööndile on teemaplaneeringus ära märgitud ka ajastutruud ning seega samuti miljööväärtust omavad üksikobjektid, mis ei kuulu ühtegi käsitletavasse terviklikku piirkonda. Miljööväärtuslike üksikobjektide säilimise ning eksponeerituse tagamiseks on ka neile määratud kontaktvöönd, mille ulatus on objektiti erinev ning sõltub ümbritseva linnaruumi struktuurist.

Stalinistliku linnaplaneerimise põhimõteteks ja tunnusteks, millest lähtuvalt käesoleva teemaplaneeringu miljööväärtuslikud alad ning kontaktvööndite ulatus on määratletud, on:

- ruudustikul põhinev tänavavõrk
- planeeringustruktuuri teljelisus, mida rõhutavad kõik elemendid (kvartalite orientatsioon, hoonemahud, arhitektuurne lahendus)
- terviklike ansamblite kujundamine
- kvartalite perimetraalne hoonestamine
- hierarhilisus tänavastruktuuris, hoonestuses ning neid toetavates elementides (kvartali suurus ja orientatsioon, hoonemahud, dekoor, väikevormid, haljastus)
- linnahaljastuse arhitektoonilisus
- hoonestuse arhitektuur-mahuline ühtsus.

Stalinistlikud miljööväärtuslikud alad ning nende kontaktvööndid Kohtla-Järvel

Miljööväärtuslikud alad ja kontaktvööndid on toodud linnaosade ja asumite kaupa. Järve linnaosa on oma suuruse tõttu jagatud piirkondadeks.

KUKRUSE LINNAOSAMiljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Jõhvi mnt	1, 2, 3, 4, 5, 6, 6a, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Mäe tn	1, 2, 4, 7
Lehe tn	4, 5a, 6, 7, 8, 9, 9a, 11, 12, 12a, 13, 15, 16a, 16b, 17a, 17b, 18, 19a, 19b, 20, 20a, 20b, 21a, 21b, 22, 23
1. Lehe põik	1, 2a, 2b, 4
3. Lehe põik	1a, 1b, 2, 3a, 3b
Paate tn	10, 12, 14
Staadioni tn	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b, 4, 5a, 5b, 6a, 6b, 7, 8a, 8b, 9a, 9b, 10a, 10b, 11
Õnne tn	18, 30a, 30b, 32a, 32b, 34, 42, 42a, 44

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Paate tänavast põhja poole jääv ala ca 50 m laiuses.
- 2 - Paate tänav, Jõhvi maantee ja Lehe tänav vaheline ala alates kinnistust aadressiga Jõhvi mnt 1D.
- 3 - Paate tänav kinnistud aadressiga 2 ja 8, Paate tn kinnistute aadressiga 10 ja 12 taha ning Staadioni tänav äärde jääv ala.
- 4 - Staadioni, Paate ja Õnne tänavate vahele jääv ala.
- 5 - Õnne tänav ala 3. Lehe põik tänav ja Paate tänav vahel ning Õnne ja Võsa tn vaheline ala.
- 6 - Jõhvi maantee, Õnne tänav ja 3. Lehe põik tänav vahele jääv ala.
- 7 - Kinnistu aadressiga 1. Lehe põik 3 ja sellega vahetult külgnev ala.
- 8 - Kinnistu aadressiga Jõhvi mnt 13.

AHTME LINNAOSA

VANA-AHTME ASUM

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Ahtme mnt	95, 97, 99, 100, 101, 102, 104a, 104b, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 106a, 106b
Hobuseraua tn	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18
Lasteaia tn	4, 4b, 6b, 6c, 8
Ritsika tn	7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40
Sõnajala tn	2, 4, 6, 8, 10
Väike põik	1, 2, 3, 4

- 44 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompa linnaosade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Ahtme maantee, Lasteaia ja Sõnajala tänavate ristumiskoht.
- 2 - Ritsika tänavast idasuunda jääv ala ca 50 m laiuses kuni kinnistuni aadressiga Ritsika tn 7.
- 3 - Hobuseraua tänavast põhjapoole jääv ala.
- 4 - Lasteaia tänavast läände jääv ala.
- 5 - Ritsika tänavast idasuunda jääv ala ca 50 m laiuses, alates Väike-Põik tänava ristmikust kuni kinnistuni aadressiga Ritsika tn 40.

PURU ASUM

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Ahtme mnt	20, 20a, 22, 24, 30, 32, 32b, 34, 40, 42, 44, 46,48, 50, 52, 54, 56, 58, 64, 66, 68, 70
Altserva tn	16, 18, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 42, 44
Jaaniku tn	6, 6a, 6b, 10, 12, 13, 15, 15a, 17, 18, 18a, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 28a, 28b, 29, 30, 32, 33a, 33b, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 71
Kadri tn	3, 5, 7, 9, 11, 13
Kandle tn	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8
Lehola tn	1, 2, 3, 3b, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Mardi tn	4, 6, 8
Sõpruse tn	1, 17, 21, 23, 25a, 25b, 29, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 40a, 42, 42a, 43, 44, 44a, 44b, 45, 47

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Sõpruse, Lehola, Jaaniku ja Tervise tänavatega piiratud kvartali osa, mis ei ole miljööväärtuslik ala.
- 2 - Kinnistu aadressiga Sõpruse 34.
- 3 - Kinnistutest aadressidega Sõpruse 36 kuni Sõpruse 44B edelasse jääv ala.
- 4 - Jaaniku, Lehola, Kandle tänavate ja Ahtme mnt vahele jääva kvartali siseosa.
- 5 - Tühjad krundid aadressidega Ahtme mnt 60 ja 62.
- 6 - Tühi krunt aadressiga Ahtme mnt 28.

SOMPA LINNAOSA

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Aruserva tn	1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21a, 21b, 23, 25, 27, 26a, 26b, 37a, 37b, 39, 41a, 41b, 43, 45
Betooni tn	1, 2, 4, 6, 12, 14, 15, 16
Kanarbiku tn	1, 3, 4, 5, 6a, 6b, 7, 8, 10, 12a, 12b

Kannikese tn	3a, 3b, 5a, 5b, 6a, 6b, 7, 8a, 8b, 9, 10a, 10b, 11a, 11b, 13, 14a, 14b, 16, 18a, 18b
Kelluka t	4a, 4b, 6a, 6b, 5ba, 7, 9, 12, 14, 16
Oblika tn	2, 4, 6, 8, 10, 12a, 12b
Tarna tn	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7a, 7b, 8, 9, 10a, 10b
Terase tn	1, 3a, 3b, 5a, 5b, 11, 13, 13b
Timuti tn	1, 2a, 2b, 3, 4a, 4b, 5a, 5b, 6a, 6b, 7, 8a, 8b, 9, 10a, 10b, 11a, 11b, 12a, 12b, 13
Tulika tn	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b, 4, 5, 6, 7, 8, 9a, 9b, 11, 13
Tuule tn	1, 3, 5, 7
Ülase tn	1, 1a, 3a, 3b, 4, 6, 7, 8, 9, 10a, 10b, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 26a, 26b, 28a, 28b, 32, 34

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Teraseläänava külgnev ala Valli ja Ülase tänavate vahel, tühi krunt aadressiga Teraselään tn 9.
- 2 - Krundid aadressidega Aruserva tn 2, 4 ja 6, Betooni tn 10 ja 24, Tuule tn 9 ja 11 ning Betooni, Tuule ja Humala tänavate vaheline kvartal.
- 3 - Kinnistute aadressiga Betooni tn 1 ja Ülase tn 7 vahele jääv Betooni tänavaaäärne hoonestamata ala.
- 4 - Kinnistute aadressiga Aruserva tn 7 ja Ülase tn 8 vahele jääv ala Betooni tänavaaäres.
- 5 - Oblika tänavat lõunast piirav ala, Ülase tänavast lõunasse jääv ala kuni Teraselään tänavani, Teraselään tänavaa edelapoolne külg Ülase tänavast lõunast.
- 6 - Kannikese ja Kanarbiku tänavate vaheline Ülase tänavaa ala, mis ulatub Ülase tänavast lõunasse ca 50 m ulatuses.
- 7 - Kinnistu aadressiga Ülase tn 22.

JÄRVE LINNAOSA

I PIIRKOND - Kesklinn

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

E. Vilde tn	3, 4, 6
Järveküla tee	49, 51, 55, 57, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77
Kalevi tn	3, 4, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 19
Keskallee	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 10a, 11, 12a, 13, 14, 14a, 15, 16, 17, 18, 18a, 20, 20a, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32
L. Koidula tn	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Noorte tn	4
Olevi tn	6, 8, 10, 12, 14
Pisuhänna tn	3, 3a, 4, 5, 6, 9a, 11a
Ravi tn	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8
Torujõe tn	2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 22a, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 34

46 Töö nr 1056/08
Kohtla-Järve linna Järve, Ahtme, Kukruse ja Sompalinnade
miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering. Lähteandmete koond

Tuuslari tn 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20

Pärna tn 20, 22, 22a, 24, 24a, 26, 34, 36, 54

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

1 - Kinnistud aadressidega Pärna tn 38, 40, 42, 44.

2 - Pärna tn 20 kinnistu.

II PIIRKOND – Ringi

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Pärna tn 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 11a, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Ringi tn 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 15, 16

Vahtra tn 1a, 3, 4, 5, 6, 13, 15, 17

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

Ringi piirkonnas kontaktvööndeid ei määratletud, kuna see piirkond asub eriomalises Kesklinna miljööväärtusliku piirkonna sees.

III PIIRKOND – Põllu (Siidisuka)

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Ida tn 2, 3, 4, 5

Fr. Reinhold Kreutzwaldi tn 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 13a, 15, 17

Lõuna tn 3, 9

Pikk tn 5, 5a, 7, 7a, 9, 9a, 10, 11, 11a, 12

Põllu tn 5, 7, 8, 9, 10, 12, 19, 19a, 19b, 19c

Siidisuka tn 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

1 - Siidisuka tänava kinnistutest linnapiirini lõunapoole jääv ala; Karl Lutsu, Lõuna, Põllu ja Fr. R. Kreutzwaldi tn vahele jääv ala ning Ida tn 5 ja Pikk 15 vahele jääv ala.

IV PIIRKOND – Tehnika-Inseneri

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Inseneri tn 1, 2a, 2b, 3, 4a, 4b, 5, 6a, 6b, 7, 8, 10a, 10b, 12a, 12b

Metsa tn 8, 10, 12, 14

Tehnika tn 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

1 - Kinnistute aadressiga Inseneri tänav 7, Tehnika tänav 7 ja 8 ning Metsa tänav 14 ning raudteeharu vaheline ala

V PIIRKOND – Käva asum

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Ehitajate tn 77, 79, 81, 83, 85, 87, 89, 93, 95, 106, 108, 110, 112, 114

Marsi tn 12, 14, 18

Päikese tn tn 2, 10, 11

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Ehitajate 81-85 ja Marsi 12 ja 14 vaheline ala; Päikese, Marsi, Piiri ja Ehitajate tänava vaheline ala, mis ei ole miljööväärtuslik ala.
- 2 - Ehitajate tänava maa-ala kinnistute 77 ja 79 vastas.

VI PIIRKOND – Rahvapark ja lähiala

Miljööväärtusliku ala moodustavad järgmised kinnistud (aadresside kaupa):

Järveküla tee 9, 12, 13, 14, 16, 26, 28, 30, 37, 39

Kauba 2

Keskallee 31, 36

Miljööväärtuslike alade kontaktvööndid

- 1 - Järveküla teest lõunasse jääv ala Niidu tänava ja Ehitajate tn vahel; Järveküla teest põhja poole jääv ala Järveküla tee 37 kinnistu ja Spordi tänava vahel.
- 2 - Järveküla tee, Kauba tänava ja raudtee vahele jääv ala.